

IDENTITNÍ A JAZYKOVÁ SITUACE OSMÁKŮ

Miloš Kučera

OBSAH

ÚVOD

POZNATKOVÉ BILANCE (5. VS. 8. TŘÍDA)

Kritéria hodnocení

Bilance - texty

Komentář

ROZHOVORY (6. VS. 8. TŘÍDA)

PŘÍPRAVA PROFI-VOLBY (NYNÍ VS. PŘED DESETI LETY)

Profi-volba a naše možnosti jejího historického zkoumání

Profi-volba: hrubá data

Několik interpretačních poznámek

ÚVOD

Studie se vrací svým názvem i jedním z hlavních aspektů k textu za 6. třídu o identitě žáků Hnědé třídy na základě poznatkových bilancí z 5. třídy a zejména *rozhovorů z 6. třídy*. Tentokrát ale obsah dělíme jinak.

Poznatkové bilance vyčleňujeme zvlášť do první části: srovnáváme je u 17 žáků, kteří je psali jak v 5., tak v 8. třídě. Bilance letos suplují letos nepřítomný přehled češtinářské látky - představují češtinu, jazyk na straně žáků, ne osnov. Současně obsahují identitní aspekt - podobně jako *narativní identita* v textu V. Chrze za 7. třídu.¹

Rozhovory ze 6. třídy v druhé části jsou pak zas srovnávány s těmi z 8. třídy, zde už více identitně než jazykově.

Důležitým bodem nových i starých rozhovorů byl dotaz pro profi-volbě, onom komplexním symbolickém aktu, který proti žáky jede jak po kolejích, ať už mu jdou naproti nebo před ním uhýbají. V třetí části srovnáváme některé aspekty právě profi-volby našich současných osmáků z Hnědé školy (2002-3) s jejich kolegy ze Zelené školy z doby před deseti lety (1991-2).

POZNATKOVÉ BILANCE (5. VS 8. TŘÍDA)

Kritéria hodnocení

pocházejí většinou z doby prvního použití této metody, jejímž autorem byl pařížský tým E.S.COL., ale kterou jsme my interpretovali (mimo jiné) klinicky tzv. *sheetem*.²

¹ U *bilancí* i *narací* s nevyjasněnostmi teoretického i klinického charakteru. Co např. znamená inteligentnější zvládnutí bilance nebo příběhu - že osoba lépe zvládá život (a smrt), nebo že se z jeho tragiky dokáže lépe vylhat? A co znamená „lépe“? Řekněme „krásněji“. Ale co znamená „krása“? Je jedním ze stupňů sublimace (Lacan) nebo něčím víc (Wittgenstein o neredukovatelnosti krásy v komentářích k Freudovu „Výkladu snů“), možná tedy skutečnou spásou?

² Zejména pro publikaci „*Co se v mládí naučíš...*“, původně z r. 1992.

Používám zde jen některá kritéria sheetu, která navíc prošla další transformací mého názoru, co poznatková bilance je.

Je to v zásadě *chyták*. Instrukci „*Od narození až doted' jste se naučili spoustu věcí. Zamyslete se, které to jsou. Co byste se každý ještě chtěl naučit?*“ nelze zodpovědět přímou, naivní cestou ani pro *doted'*, ani pro „budoucnost“³. Přímou cestou myslím hlavně jazyková vyjádření jednotlivých položek činností, které člověka napadají, a jejich prosté seřazení do výčtu za sebou - abych se jich uvedlo nejvíc, aby se udělal rekord. Paradoxně si proto cením každého (jakkoli explicitně zmíněného) odmítnutí nemožné instrukce⁴.

Positivní význam pro mě nese dál vyrovnaní položek v jejich obecnosti, které má někdy charakter intelektualizace („*myslet*“ či „*rozumět*“: psychické operace jsou považovány v naší kultuře za obecnější než operace praktické jako „*mýt*“, „*utírat*“). Také kladně hodnotím zavedení implicitních tématických center nebo přímo explicitní struktura textu - tématické, místem učení a hlavně pak časovým sledem: otázku časových paradoxů, temporality v bilancích považují za identitně a intelektuálně nejhlubší. Strukturaci obsahují zejména texty žánru *úvahy*. (Rozlišujeme tři žánry: výčet, úvahu a vyprávění. *Vyprávění* se vyskytlo pouze jednou, u Vaška v 5. třídě.)

Hlavně jako klinicky zajímavých si všímám uvádění *negativních položek* (*bejt blbej, lhát* apod.), které někdy svědčí o jakési korupci životem, někdy vynucené sebeobranou, později spíše buď o pubertálním sebedpodcenění nebo o přehánění vlastní zkaženosti (= dospělosti): jsou ovšem zajímavé i intelektuálně, protože, podobně jako zahrnutí temporality, proces učení problematizují.

Existuje situace, kdy konkrétní položky nehodnotím jako naivitu, snahu o rekord, nereflekтовanost - např. ne, když jsou mezi obecnými jako pěst na oko: pak může jít o koníčka, žádoucí profesi, dětský sen, zkratka o vyzdvižení nějaké konkrétní věci na rovinu Věci, tedy o *sublimaci*.

Bilance - texty

Míša B.

Co umím

1. Chodit, mluvit, psát, počítat, číst, přírodovědu, vlastivědu, sedět, stát, česat, mít, poslouchat, český jazyk, kreslit, koukat, myslet, lhát, sprosté slova, jíst, pít, oblékat, jít na WC, slíkat se, převlíkat se, bruslit, běhat, skákat, odemikat, ustlat si, pustit si televizi, čistit zuby, nadávat, prát se, nosit: hodinky, náušnice, věci, držet věci, zhasínat, rozsvícet, stříhat si nehty, spát, hrát si, šít, háčkovat, pléct, fackovat, hrát hry, čistit si zuby, mít nádobí, utírat nádobí, používat mýdlo, šampon používat, říkat panu Doktorovi Klausovi.

³ Raději v uvozovkách: jde o kondicionál přítomný, který vyžaduje odpověď *hic et nunc*, ale ta se může týkat daleké budoucnosti, třeba dobré smrti; některé zajímavé děti z r. 1991 však tuto odpověď odmítaly s tím, že se samy budou měnit jako autoři přání (viz Kučera, M.: *Dogmatici, akademici a skeptici: „vědět předem“ v sedmé třídě*. -In: PSŠE: „*Co se v mládí naučíš...*“, Praha, PedF UK 2001 /1992/, s. 70 - 88). Odmítnutí odpovědi s podobným odkazem jsme považovali za cenné - v současném souboru jsou jeho nejzajímavější formy poměrně vzácné: viz částečně Pavlu a Pavla s logickým závěrem ze současného stavu („*Chtěla bych se toho naučit co nejvíc. Takže úplně všechno.*“ ; „*Umím toho strašně málo a proto je my jedno co se dál naučím*“), s anticipací vyvíjející se identity a tedy autorství přání u Simony o podmínkách „řemesla“ a Lukáše L. („*Prostě se chci naučit všechno co budu v životě potřebovat*“.).

⁴ Ze sociokulturního hlediska bylo zajímavé, že řada brilantních žáků, kteří do třídy přišli v 5. třídě z výběrového němečínářského áčka a opustili ji ihned pro „dlouhá“ gymnázia, operovala třeba výčtem a v něm třeba i relativně dětskými přáními (létat do kosmu apod.), ale pak připojila floskuli nemožnosti nebo bezradnosti („*je toho moc nevím co bych napsal*“).

Chtěla bych se naučit

2. Cizí jazyky, lyžovat, dobře se učit, psát rovně, přírodovědu, ject do Španělska, ject do Anglie, (mít dobrou kamarádku nebo kamaráda - *škrtnuto*), přizabít svého staršího bratra, (peníze - *škrtnuto*)

1.) *Od narození jsem se asi jako první naučila něco mluvit pak chodit a taky jíst. Když jsem trochu vyrostla tak jsem se naučila být mezi dětmi a hrát si s nimi. Ve škole jsem se naučila číst, psát, počítat a další ostatní věci co se učí ve škole. Naučila jsem se i věci který bych nechtěla umět.*

2.) *létat, chtěla bych se naučit španělsky, a chtěla bych poznat lidi kteří mě využívaj.*

5. třída: *Výčet položek; různá obecnost; často trsy, jak napadaly („slikat se, převlíkat se“), které nepřidávají tématicky nic nového; s oblibou i negativa („lhát“, „, sprosté slova“);*

8. třída: *Přechod na žánr úvahy; rozsáhlá redukce položek jen na nejpodstatnější, které jsou zhruba stejné obecnosti; trochu nápadné či konkrétnější v budoucnosti „létat“ a „španělsky“ (dáno sublimačním, koníčkovým charakterem, nikoli selháním obecnosti myšlení); téma „španělského“ přitom samo z „jet tam“ převedeno do intelektuálnějšího „naučit se té země jazyk“; negativa na vlastní straně (pokud tak míněna) teď převedena do nedůvěřivosti vůči světu⁵ – v této (neobratné?) formulaci zní jako aktuální, akutní obrana proti parazitovi; i jinak se zde objevuje pěkná práce s časovým průběhem.*

Veronika H.

Chodit na záchod, uklízet, chodit, mluvit, matematiku, češtinu, angličtinu, sloh, zpívat, číst, oblékat se, tancovat, telefonovat, nakupovat, koukat, postarat se o sebe, jíst, pít, neskáču lidem do řeči občas, řídit na kole, hodná občas, kotrmelec, přírodovědu, vlastivědu, skákat přes švihadlo, nadávat, mýt se, kreslit, plavat, spát, bobovat, trakaře, nosit brýle, stříhat si nehty, zadržovat dech, lézt po provaze, čistit si zuby, plivat, zavazovat si kaničku, dělat si culík, pít cukroví, mazat chleba, mazat tabuli, svačit, cvičit, tloustnout, radovat se

stojku, matematiku, hvězdu, zpívat ve sboru, fyziku, všechny předměty ve škole, lyžovat, poslouchat na slovo, být pořád hodná, každý den se učit, být laskavá, nebýt sprostá, hrát na flétnu, hrát na klavír, hrát na každý hudební nástroj, jezdit na kolečkových bruslích, jezdit autem, každý den nosit prstýnky, jezdit na koni, vychovávat děti, pít dorty, psát rychle na počítači, jezdit sama na chatu.

1) *Číst, psát, počítat, něco z českých dějin, něco o světě, o zvířatech, různé sporty, mluvit, chodit, jíst, taky jsem se naučila mluvit anglickým jazykem (málo)*

2) *Chtěla bych rozumět řeči zvířatům. Chtěla bych se naučit jezdit na bruslích, chtěla bych se naučit mluvit švédsky nebo rusky, ale spíš švédsky. Chtěla bych umět létat.*

⁵ Jindy nemusí být rozdíl mezi jednou a druhou polohou zásadní: i vlastní chyba bývá často v bilancích vykládána interakčně, jako korupce v korumpujícím světě. (Představa vlastní zkaženosti u dětí, které neměly čas spáchat pořádný zločin, zní někdy trochu komicky, ale to neznamená, že není prožívána.)

5. třída: Podobně jako Míša B.;

8. třída: Místo grafiky *výčtu* spojitě věty, ale konceptuálně nejde o úvahu; redukce položek, které jsou ve své obecnosti i vyrovnanější, ale méně než u Míši („*létat*“ od sebe možná opsaly) - zůstává dětsky dychtivější, avidní. (U Míši se naproti tomu objevil náběh na anorexii v reálu; v rovině psaní jsme podobně vyspělou až přehnanou práci s časem jako u ní před lety zaznamenali u dívky, jejíž anorexie byla životu nebezpečná.)

Petr H.

Naučil jsem se přemety. Naučil jsem se ovládat.
Chtěl bych se naučit řídit auto a motorku.

*Umim docela dobře hrát fotbal. Naučil jsem se hrát nové hry
Naučili mě hlástat (asi „chlastat“)*

Chci umět víc věcí teď nevin.

5. třída: *Výčet*, ale bez ambice na rekord jako u děvčat výše; hlavní položky sublimační, s vystupující inhibiční prací na sobě („*se ovládat*“);

8. třída: Opět spíše *výčet*, ale na závěr *úvahová* floskule *nejasnosti a nevědění*; korupce světem, ale s tím současně expanzivní, frajerštější postoj ve srovnání s 5. r. (tam byla expanze jen v přáních, v reálu inhibice).

Tomáš H.

Narodil jsem se a už ani nevím jak jsem vypadal protože je to už 11 let. Ale mám fotky takže si vzpomenu. A jak jsem rost tak jsem najednou šel do školy chodil jsem do 1 do 2 do 3 do 4 a do 5 to sem teďkon naučil jsem se strašně hodně věcí chodíme na tělocvuk napočítače něky tam hrajeme hry ale to jenom když nemáme kroužek na kroužku se učíme psát, a dělat něco s počítačem. Chtěl bych víc se naučit dělat na počítači a rychleji psát na počítači. Dělej se mi samí dost blbý věci.

Ahoj.

Podpis: (klikyhák)

1) *Naučil jsem se chodit, mluvit, a pak i běhat, plavat, jezdit na kole atd. hrát fotbal, florboll a je asi to všechno.*

2) *Fotbal protože už ho neumim tak dobře, a co dalšího to vám radši psát nebudu.*

5. třída: Možná nejzdařilejší bilance; převážně žánr *úvahy*; skvělá práce s časem, resp. s možnostmi paměti (nepředstírá, že si pamatuje - viz podobně u Míši až v 8. r.); ambivalentní výraz „*dělej se mi sami dost blbý věci*“, vztáhnutelný jak k práci na počítači, tak k životu celkově - bilance možná vykoupená maléry a přinejmenším inhibovaností tohoto vůbec se neprojevujícího chlapce;

8. třída: Zralosti bylo dosaženo už v 5. třídě, takže v 8. místy dojem jazykové stagnace;

nicméně pozoruhodná úvaha v rubrice 2 o *úbytku* (ve fotbalu) naučeného, zachranitelném snad v *budoucnosti* (vzniká tím zvláštní temporální struktura zmaru a napravení); budoucnost též nejmenována, ale neméně přesně vyjádřena pomocí obratného odmítnutí odpovědi („*to vám radši...*“).

Kristýna Ch.

1. Chodit, psát, mluvit, kreslit, poslouchat, přírodovědu, vlastivědu, český jazyk, (tělocvik - *škrnuto*) cvičit, řvát, počítat, lhát, sprosté slova, jíst, pít, chodit na WC, oblékat, myslet, lyžovat, bobovat

(*pak po napsání ad 2 připojila:*) sáňkovat, stavět, hmatat, hrát, česat, odemykat, zamykat, níst tašku, schovávat se, kupovat, rýsovat, zatápět, běhat, šplhat, skákat, mazat tabuli, měsíce, roky, dny, agličtinu, kousat nechty, nadávat, poznávat barvy, nosit: hodinky, náramky, náhrdelníky, prsteny, trhat, hrabat se v penále, uklízet, otravovat, (šít - *škrnuto*), zašívát, zapínat, poznávat čísla, čistit si zuby, mejt si hlavu, používat: šampón, mejdlo, říkat doktorovovy **KLAUZI**

2. Jezdit na 2 řadovkách (kolečkové brusle), (myslet - *škrnuto*), vykrádat banky.

Naučila jsem se číst, psát, počítat, kreslit, přemýšlet, vnímat.

Chtěla bych se naučit, tak trošku slušnému chování, ale v této třídě to nejde.

5. třída: *Výčet*; co nejvíce položek - seděly vedle sebe s Míšou B., podobné i ve vzkazu mé osobě;

8. třída: Redukce položek na ty zhruba stejné úrovně podstatnosti a obecnosti, ale zůstává *výčet*; zajímavé *zkažení partou* třídy v druhé části (ambice být nakonec slušná nevěsta?, teď asi hlavně frajeření, jak už je v dospělosti, definované zakázanými věcmi, daleko).

Pavla J.

Chodit, mluvit, číst, psát, myslet, jíst, pít, běhat, plavat, mít ráda, trochu německy, hrát si s ostatními, zdravít, tancovat, hrát na počítači, nebavit se s každým na ulici, postarat se o psa, být drzá, vážit si věcí, učit se, hrát fotbal, trochu recitovat, někdy porozumnět dospělím, zlobit, zalévat kytky, skákat do řeči, uklízet

Jazyky, zpívat, hrát na klavír, pravopis, matematiku, česat si vlasi, jezdit na bruslích, rozumět zvířatům ale hlavně psům, hrát ve filmech, programovat počítače, hrát Voleybal, šít, plést, mluvit se psy,

1.) *Naučila jsem se mluvit, chodit, psát, počítat,
Ale ve škole sem se toho moc nenaučila.*

2.) *Chtěla bych se toho naučit co nejvíc. Takže úplně všechno.*

5. třída: *Výčet* o co nejvíce položkách, ale ne tak zběsilý jako u Kristýny nebo Míši B.; zajímavá negativa vlastní, ale i kriticismus vůči dospělým (rodičům?);

8. třída: Přechod na žánr *úvahy*; poměrně ojedinělé odmítnutí školy (i odvaha to napsat); zajímavý logický *passus* v zopovězení „budoucnosti“.

Simona J.

Naučila jsem se počítat, číst, psát.

Naučila jsem se také chápat věci kterým nerozumím.

Naučila jsem se ještě přemýšlet. Abych věděla něco o přírodě a o technice a o všem co budu potřebovat, jako například: mluvit cizím jazykem,

 poznávat lidi a mluvit s nimi,

 vyrábět něco z papíru

Chtěla bych se ještě naučit pracovat a jednat s úřady.

Umět komunikovat s lidmi a nestydět se před nimi.

Vymíšlet něco užitečného a hodně použitelného.

Vědět vše o dávné době. Co se kdy dělo.

Chtěla bych se naučit vše o škole co v ní učitelka nebo učitel dělá. Protože se chci stát učitelkou.

Naučila jsem se určitě spoustu věcí. Myslet nad svým budoucím životem. Poznávat krásy i nekrásy života. Poznávat lidi, takový jaký jsou. A každého člověka si udělat obrázek. Určitě jsem se naučila psát, číst, počítat atd. Důležité věci! Jako každý druhý.

Určitě bych se chtěla naučit nějakému řemeslu, co by mě určitě bavilo. Poznávat další krásy světa. Také bych se chtěla ještě rozhodně naučit poznávat víc lidí. Naučit lidi slušnosti, zpravedlnosti, moudrosti. Něčemu, co je bude bavit. Sama bych se všechny tyto vlastnosti chtěla naučit.

5. třída: Velmi pěkně *strukturovaná* bilance, mezi *výčtem* s tématickými centry a *úvahou*; téměř všechny položky vyrovnané ve své obecnosti a pozoruhodně osobní; temporální paradox (?) - signifikantní neobratnost nebo naopak mimořádná obratnost: „*naučila jsem se také chápat věci, kterým nerozumím*“;

8. třída: Opět vynikající úroveň; téměř již čistá *úvaha*, s vývojem, resp. se zvraty aspektů, hledisek; oscilace zejména mezi sebou a ostatními, velmi relační, i patrně kvůli profesi; místo jmenované profese učitelky v 5. r. nyní generalizace „*naučit lidi...*“; vyhrazení si práva na současné neurčení, tedy na výběr budoucnosti („*...nějakému řemeslu, co by mě určitě bavilo*“).

Vašek K.

Jednou když jsme jeli na dovolenou a vzali jsme Kamila s sebou šli jsme v sobotu nebo v neděli k tobogánu. Házeli jsme si s míčem na ten tobogán a když jsme ten míč hodily až skoro do půlky toho tobogánu tak jel po tom tobogánu a spadl do vody, neměli jsme u sebe plavky a proto sem se já slíknul do slip, Kamil urval tyč a podal mi já přitáhl sem ten míč a šli jsme ke karavanu. Táta tam udělal oheň aby jsme se mohli ohřát.

Chtěl bych se (lépe - *škrtnuto*) víc naučit na svim počítači.

1.) *Kromě toho že skoro nic, tak asi některý základní blbosti. Sice sem trochu víc v učení horší než třeba L-ý (Lukáš L.), ale inteligenci se mu vyrovnám a možná sem i lepší.*

2.) *Nevím jestli bych se chtěl teda něco naučit, ale spíš bych se chtěl zlepšit v nějakých věcech například v programování počítače a tak. Sice už sem si dokoupil nějaké věci do počítače, tím myslím grafickou kartu a adaptér, a naprogramoval je, ale stejně toho moc neumím. Ale ve windowsu sem profík (na můj věk), spolu s L-ým nás bavěj stejné věci, styl hudby poslouchámé Techno, house, a některej dance. No ale spátky k těm počítačům, chtěl bych být programátor, ale moje známky k tomu neodpovídaj. Nevím co budu dělat když nedosáhnu svých cílů, já bych vážně moch být o dost lepší, než průměrný programátor. Doufám, že to budu dělat aspoň jako soukromník.*

5. třída: Jediné vyprávění ze třídy; netýká se žádné události učení, ale vyjadřuje důležité identifikace: s psychicky robustnějším kamarádem v průšvihovém dobrodružství + pomoc a opora, nikoli trest od obávaného a obdivovaného otce;

8. třída: Přejchod na *úvahu*; velmi zdařilá; nová identifikace, intelektuál Lukáš L.; bystrý vhlad do určité tragiky vlastní situace, s nadějí na obejití bariéry známek a školení ve škole.

Adélka K.

1. Mluvit, chodit, číst, psát, počítat, hrát na počítači, myslet, postarat se sami o sebe, pomáhat, mít radost i z maličností, přetvařovat se, cizí jazyk, pravopis, jezdit na koni, počítat, něco o naší rodné zemi, (neváhat nad každou maličností – *škrtnuto*) střílet ze vzduchovky, mlsat

2. Neváhat nad každou maličností, vařit, td, td

Naučila sem se číst, psát a takový ty věci co se učeť ve škole, v životě sem se naučila mít odvalu a sebedůvěru, což je pro člověka celkem důležitý, jestli chce v životě něco dokázat. Naučila sem se mluvit s lidma, ale neumím poznat jaký lidi kolem mě sou, to bych se chtěla ještě naučit. Musím ale čekat, to mě totiž život naučí sám.

5. třída: *Výčet*, ale poměrně centrováný na problematiku vztahů a udržování sebe; „*neváhat...*“ přitom demonstrováno naživo zaváháním; uvedena též některá negativa („*přetvařovat se*“, „*mlsat*“);

8. třída: Přejchod na určitou *úvahu*, přinejmenším díky formě rozvíjejících se souvětí; oblíbená floskule o naučení ne sebou (plánovitě?, školně?), ale opačně, „*životem*“ (z čehož plyne patrně i určitý druh poznatků., položek).

Lukáš L.

Naučil jsem se hrát hry na počítači a ostatní hry, jíst, číst, psát, zlobit, dělat vtipy, spát, smát se, brečet, dýchat, dívat se na televize, krmyt rybyčky, chodit, plazyt se, pýt, spát a všechno co umým a jezdit na kole.

Chtěl bych se například naučit co nejlépe ovládat počítač a internet, naučit se anglicky, lýtát, chtěl bych se naučit bejt pyrotechnykem, pyromanem možná?,
Řídit auto, letadlo, lod, motorku, raketu.
Chtěl bych dělat vlastní hri na počítači a proslavit se tím a ještě spoustu věcí s počítačem,
Už nevím co dál napsad i když toho je ještě spousta.

*1) Jíst, pít, číst, psát, logicky myslet, hrát stolní tenis, pracovat s počítačem.
Všechno co jsem do teď potřeboval umět.*

*2) Programovat na počítači různé programy, být trpělivější.
Prostě se chci naučit všechno co budu v životě potřebovat.*

5. třída: Poměrně divoký výčet, ale některé zajímavé a provokativní položky s jazykově inteligentním posunem (*pyrotechnik - pyroman*); prvky *úvahy*, hlavně v rámci pocitu, že nelze výčtem úkol splnit, vyčerpát položky; jinak ale sebejistota nadaného dítěte, že se naučí se všechno (podobnost s jinými génii z výběrové třídy, z nichž zde zůstal vlastně jediný, Míša N.);

8. třída: Redukce položek, díky níž se výčet ještě víc blíží *úvaze*; opět dvě bystré floskule odpovědi kruhem, odmítnutí odpovědi (nemožnost napsat vše), druhá (vzácná v souboru) k „budoucnosti“; interpersonálně: Lukáš se nevztahuje k Vaškovi, jako ten k němu.

Míša N.

1) chodit, lést, jíst, pít, číst, psát, počítat, malovat, mluvit, plavat, běhat, mýt se, skákat, šplhat po stromech, modelovat, starat se o zvířata, mýt nádobí, pracovat, lyžovat, jezdit na kole, jezdi na bruslích, jezdit na kolečkových bruslích, uklízet, vytírat podlahu,

2) ošetřovat zvířata, starat se děti, eště toho je dost, ale nevím jak to mám popsat.

*Umím číst, psát, počítat a občas i myslet / přemýšlím o různých věcech.
Chtěla bych se pořádně naučit jezdit na koni / a možná bych se chtěla líp učit.*

5. třída: Poměrně heterogenní, divoký výčet, ne lepší od této mimořádně inteligentní žačky než od Míši B., Veroniky nebo Kristýny; floskule pocitu nezdaru či váhání na konci (podobně jako Lukáš - patřila k brilantním žákům z výběrového áčka);

8. třída: Redukce položek, s tím i vyrovnání jejich obecnosti; jasná volba díky sublimaci (*koně*).

Karolína P.

MATIKA - sčítání, odčítání, dělení, násobení

ČEŠTINA – dopisovat i a y, kde se píše z a s, podmět a přísudek

ANGLIČTINA – mluvit anglicky, psát, počítat

PŘÍRODOVĚDA – poznávat živočichy

CO MNE NAUČILI RODIČE

Chovat se slušně, nekřičet, dávat pozor ve škole, když mně nikdo nadávat tak mu hned odpovédět, (umýt si ruce, když přijdu z venku, ze školy, v autobuse, v tramvaji – škrtnuto) dodržovat hygienu

CHTĚLA BYSEM SE NAUČIT
ČEŠTINU – TO, CO MNE CHYBÍ
MATIKU – TO CO JSEM NA PAPÍR NENAPSALA
CHODIT BRZO DO ŠKOLY.

V první třídě jsme se naučili číst, psát, počítat.

Od druhé třídy do páté jsme měli vlastivědu, matematiku, angličtinu atd.

Od páté do osmé to začalo být horší. Samé počítání, čeština a angličtina atd. Potom nám přibyla chemie a fyzika. Domácí úkoly z matematiky např. na Vánoce 20 příkladů.

Chtěla bych se naučit více anglicky, ale proto se musí něco udělat např. - slovička!

5. třída: *Výčet* „overprotected“ holčičky - ale pozoruhodná, vynikající strukturace, která přehnanou péči patrně dovoluje identitně snášet.

8. třída: Opět pěkná strukturace, se zapojením přirozené, nekomplikované chronologie; milý text; není příliš velký rozdíl (pokrok) od 5. třídy, přece však ve stylistické hladkosti (dělá dojem bezproblémové dívky, možná však díky cestám somatizace v podobě časté nemocnosti).

David P.

pracovat s počítačem

učit se anglicky

NAUČIL jsem se

jíst / pít / nadávat / chodit na WC / mluvit / stávat / křičet / jezdit na kole / chodit / chodit na velkou / na malou / česat se / nakupovat / skákat / poslouchat

Od narození jsem se naučil spoustu věcí díky škole třeba na počítači ale ještě to není úplně dál už nevím

A co bych se chtěl naučit to je asi na počítači.

5. třída: *Výčet*, ne s takovou ambicí vyjmenovat všechno jako u některých děvčat, ale i při menším počtu položek heterogenní a nestejně obecnosti, bez výraznějších tematických center (všechno ale v pásmu každodenního života, kde se díky šťastné povaze necítil nikdy špatně);

8. třída: Díky redukci položek a syntaxi vět přechod k určité *úvaze* (včetně floskule odmítnutí, resp. nemožnosti odpovědi); s profilováním kolem koníčka, sublimace.

Pavel R.

Naučil jsem se pít a jíst, ovládat počítač a jiné věci. Chtěl bych se naučit spravovat auta, jezdit s autem a na motocyklu. Ještě jsem se naučil jezdit na kole, uvařit špagety, krupicovou

kaši a chytat ryby. A chtěl bych se proletět v kosmické lodi; Jako třeba na Armagedon (*současný sci-fi film*).

Bavý mě jezdit na kolečkových bruslích. Ale teď nemohu protože mám nemocné kolena. Docela mě baví číst knihy.

Umím toho strašně málo a proto je my jedno co dál se naučím chtěl bych umět létat v Migu 25.

toď vše.

5. třída: *Výčet*, byť by byl částečně ve větách; určitá centrace kolem tématu *pohybu* - právě ten ale uváděn jako ohrožený;

8. třída: Redukce položek a z ní *úvaha*; zajímavá argumentace odmítnutí konkrétní odpovědi pro „budoucnost“; obecnost narušena jen věcnou (z 5. třídy převzatou) položkou pohybu, speciálně *létání* jako sublimace.

Eliška S.

chodit / umět číst / umět psát / umět plavat / umět bruslit / umět jezdit na kole; naučila jsem se ke slušnému chování / mluvit / jíst / kousat / učit se / oblékat / pít; smát se / plakat / kotrmelec / hrát si / zpívat / kreslit / čistit zuby; být vzorná / přemýšlet / dávat / sundavat; luxovat / mýt / chovat / počítat

Chtěla bych se naučit hrát na piáno.

Chodit, psát, číst, mluvit, angličtinu, různé předměty ve škole.

Chtěla bych se ještě pořádně naučit angličtinu, matematiku a češtinu, abych se dostal na nějakou dobrou školu např. hotelovou.

5. třída: *Výčet* podobný tomu většiny děvčat (ale uměřenější než u Míši B., Veroniky, Kristýny...); na rozdíl od nich neuvádí negativa a nestydí se za svou *vzornost*;

8. třída: Redukce položek a vyrovnání jejich obecnosti, soustředění se na skutečné předměty učení (a ne na provozní či vedlejší činnosti typu „*čistit si zuby*“); zárodky *úvahy* a uvedení profivolby.

Kamil S.

na taboře sem se naučil hvězdice. tenhle rok sem se naučil psat ukoly. tenhle rok sem se naučil chodit pozděž domu naučil jsem se (víc – *škrtnuto*) zachranovat míče Na bobech sem se naučil víc zmasakrovat, naučil jsem se na počítačovi, víc uklízet, jak zbalit svojí holku, FODBAL jezdit v džípu, co nejrychlejš odejít ze školy, mít manželky a děti přemety a salta, judo, karate, tajkvundo, kung FU, HERCEM

podepsán *Kajínek S—*

1) Mluvit, chodit, jíst, naučil jsem si vymejšlet, Bejt blbej, šilhat, atd.

Nedělat Ukoly

2) víc fotbal, angličtinu

5. třída: *Výčet*, zapuštěný do vět; žádné grafické odlišení *naučil - chtěl bych*; v nějakém manickém dražvu; vyžívání se v negativech a frajeření, chlapáctví;

8. třída: Trochu klidnější, ale bez výraznějšího identitního posunu (na Kamilovi se nějaký rozdíl mezi stavem před pubertou a věkem puberty začal objevovat až úplně ke konci 8. třídy, natolik bylo vše překryto šaškováním trvajícím od 1. třídy.); možná jsou zde negativa už přece jen projevem pubertální deprecie.

Radim S.

jíst, pít, dýchat, zlobit, jezdit v kočarku, v autě, chodit, mluvit, spát, vstávat, kreslit, poslouchat kazeťák, chodit na záchod, sedět, ležet, dívat se na televizi, hrát hry, dívat se z okna, chodit ven, chodit do školy, psát písmenka, psát číslice, věty, slova, počítat, číst, hrát fotbal, hry, počítač, chodit nakupovat, vysávat, umývat nádobí, hladit psi, psát diktáty, psát prověrky, dostávat známky 1, 2, 3, 4, 5, chodit ke kamarádům, dostávat vysvědčení, díval jsem se na video,

1) Naučil jsem se chodit, mluvit, plavat, jezdit na kole, běhat, číst, psát, jíst, pít, srát atd.

2) Řídit auto, dobře hrát fotbal,

5. třída: *Výčet*, svou snahou o rekord podobný holčičím - až vynechal „budoucnost“; minimální strukturace podtrháváním;

8. třída: Redukce položek, tím možná větší vyrovnanost; provokativní vulgárnost (poměrně výjimečné); dvě konkrétní přání ve formě koníčků (nesympatický mládenec, s nímž se mi od jeho příchodu v 5. třídě nedaří dobře bavit - asi vzájemné).

Další bilance z 8. třídy (bez verzí z 5. třídy, které neexistují) uvádím pro úplnost pod čarou.⁶, s výjimkou záhadného L. N., který třídou v 8. r. prošel beze stop a přešel jinam.

⁶ **Lenka B.**

Naučili jsme se číst, psát, možná i trochu počítat, taky jsme se naučili mluvit, a naučili jsme se taky různá gesta a taky umíme být pěkně drzí, ale myslím, že ve 14- ti letech toho ještě moc nevíme, takže neumíme ještě mnoho věcí.

Chtěla bych se naučit učit, abych se ve škole a v učení tolik netopila. A chci se naučit všechno, co ještě k životu potřebuju!

Zdeněk J.

1. Naučil sem se spoustu věcí, nebudu rozepisovat jaký.

2. Je toho moc co bych se chtěl naučit.

Václav S.

Byl sem zde.

srát / chcát / jíst / spát / mluvit / běhat / koukat / kreslit / psát

Chtěl by umět všechno, být nejchytřejší - chytřejší než Anshchain.

Komentář

Texty bilancí se v 8. oproti 5. třídě zkrátily - což lze jistě přičíst opadnutí horlivosti a nárůstu lenosti a pubertálního odmítání, nicméně i *redukcí* položek na ty *podstatné*, které pak nabývají přibližně stejné *obecnosti* a někdy i *intelektuálnosti*.

Konkrétní položky většinou vyjadřují kromě antropologicky významného školního *trivia* (ale je vlastně konkrétní?) různé *zájmy* a *koničky*, často *počítač*, někdy *zvířata* (méně než v 5. třídě); občas se objeví i představa další dráhy a profi-volby, ale vlastně na to, že jde o 8. třídu, dost ojediněle (nepříliš specifikovaně Simona, Vašek jako *programátor*, Eliška jít na *hotelovou školu*, tj. u 3 ze 17) - možná je ale další dráha ukryta právě pod jménem koníčků, zejména pod *na počítači*, ale možná i u Míši N. jako „*pořádně naučit jezdit na koni*“ nebo u Pavla R. „*umnět lítat v Migu 25*“. *Létání* vůbec představuje i v 8. třídě (bylo u někoho už 5.) docela častý sen (Míša B., Veronika a zmíněný Pavel).

Naproti tomu absentují položky o *dětech* a *rodině*, které dokonce ve srovnání s 5. třídou ubyly - je to pro větší realističnost dětí a současně tělesnou a sociální větší blízkost těchto perspektiv? Zdá se, že u sedmáků v r. 1991 byla jak budoucnost *manželská* a *rodičovská*, tak *profesní* zastoupena mnohem výrazněji.

Žánrově se přechází od *výčtů* k *úvahám* nebo k jejich prvkům uvnitř výčtů. Napomáhá tomu výše zmíněná redukce položek vůbec, dále používání syntaktické formy vět a souvětí. To vede k jakési větší *střídmosti* vyjadřování i k větší *strukturaci*. U Tomáše H., který byl zvláště přemýšlivý už v 5. třídě, však došlo téměř k opaku, k *výčtu* po předchozí *úvaze*. U Vaška alternovalo *vyprávění* s *úvahou*.

Zřetelně přibýlo problematizací *odpovědi*, ať už jako prostě explicitního „*nevím*“ nebo jako odvolávek na kvantitatu, z níž se pak logickým *passem* odpoví nekonkrétně, opět neurčitou číslovkou („*...co nejvíc. takže úplně všechno.*“ - Pavla; „*Umím toho strašně mále a proto je my jedno co se dál naučím*“ - Pavel); patří sem i sofistickované operování „*budoucností*“ (již zmíněné pod čarou).

Operování s časem považujeme za mocný příznak *identitní citlivosti*: viz Míšu B., snažící si představit, jak to asi bylo, Tomáše H. vypomáhajícího si v 5. třídě zavedením fotografií... Některé formulace, které přitom vznikají, jsou současně nápadné tím, jako by v nich byla daná osoba ve dvou okamžicích současně - např. v jedné dívčí bilanci z r. 1991: „*Také bych se chtěla umět starat o moje dítě, abych mu dala co nejvíce*“: zde je díky popisu, co bude s dítětem, tvoreček už jakoby na světě. Podobné slitiny se objevují podle mé hypotézy tam, kde přání učiní dominantní freudovskou „*druhou scénu*“, což by nebylo překvapivé u puberty s její touhou ve zmíněné bilanci z r. 1991 nebo (zde už to zní fantaskně, přesto dál logicky) právě u mentální anorexie, onoho traumatu ve smyslu „*nachtraeglich*“, rány, kdy se kůže otevře až po letech - *chtěla bych poznat lidi kteří mě využívají*. (Srv. s jazykovým vyjádřením dívky s mentální anorexií z r. 1991: „*Po roce jsem zjistila, že to bude nejlepší sport /volejbal/, jaký jsem si mohla vybrat*“ . Gramaticky geniální, dokonalými smyčkami zde koordinuje několik vláček dětské železnice současně.)

Vývoj *negativních autocharakteristik*. Zdá se, že ubývá položek, které měly v 5. třídě význam zhruba hříchu, nezabránění si špatnosti, případně nutné (byť politováníhodné?) sebeobrany. Místo toho se objevuje pubertálně adolescentní diskurs nad morální zkažeností světa, lidí, okolí; nebo vychloubačné stesky nad vlastní zhýralostí (jak hluboko už jsem v tom bahně, v těch zakázaných a škodlivých věcech); nebo konečně autodepreciace (nic neumím, škola mě nic nenaučila, jsem blbej).

ROZHOVORY (6. VS. 8. TŘÍDA)

Míša B.

V 6. r. chtěla být **sekretářkou** a umět na počítači, v 8. r. **cukrářkou**. Matka (asi 32) „*se vyučila administrativní pracovníci a teďka se zbláznila a chodí znovu do školy*“. Na kuchařku by Míšu nepustila, na cukrářku ano, i když snila, aby byla módní návrhářkou. Míša odmítá i hotelovku, „*já nechci nic lepšího*“. Na cukrářce jí láká práce „*podle fantazie*“, „*vozdoby*“. Podle Veroniky chtěla být i kadeřnicí, v naději že jí máma „dá“ (koupí?, pronajme?) provozovnu.

Na cukrářku by šla s Veronikou, ale ta chce na intr (aby mohla být pryč od rodiny), a Míša spíš ne. Jejich matky se znají asi už ze školních let a nesnášejí se: při návštěvě školy kvůli kázni v 9. třídě podala maminka Míši věc jako zkažení Míši Veronikou, i když Veronika v záležitosti s „*píčkou*“ připsanou ke jménu angličtinářky nefigurovala. Navíc se Míša sama od Veroniky trochu vzdaluje (i když by si snášení se matek přála) a svou nejoblíbenější činnost, chodit ven a jezdit za kamarádama přes celou Prahu až na Petřiny, provádí s Lenkou (mladší než ona) - zdůrazňuje přitom, že jde o *kamarády*, s nimiž si na lavičkách povídají (o Veronice naopak matky Míši ve škole tvrdila, že už měla před rokem kluka...). Když jednou kamarádi přijeli na Žižkov, „*dostali jsme přes držku*“.

Míša nemůže moc k lepším profesím směřovat, protože má špatné známky a neučí se. Také počítač ji přestal bavit. U učení ji neudrží ani babička - s ní a starším bráchou žije v přeplázaném bytě, v druhé půlce matka s dvěma mladšími dětmi a pánem - jméno jako Kohn, údajně majitel poloviny jednoho obchodáku na Václaváku, kde matka patrně uklízela. Pak „*šla na nějakou výstavu a šli spolu a za rok s ním má dítě*.“ Je starší než maminka, podle pomlouvačné Veroniky o hodně (není to pravda, asi o 10 let).

Míša se před dvěma roky na matčin projekt těšila, teď získala nějaký odpor k dětem: „*smrděj*“ - „*Jonáš se vždycky posere až na záda*.“

Na vlastním otci jí příliš nezáleží, nezapamatovala si ani, jak se jmenuje, podle ní nějaké německé jméno, české by si vzpomněla. Matka je patrně velmi životná (viz 4 děti s různými otci, teď ještě snaha možná o maturitu). Mezi ní a dcerou je silná identifikace: někdo je míval za bráchu se sestrou (příčemž zřejmě matka vypadala klukovsky), snila, že s dcerou vystoupí na Miss Sympatie (soutěž pro maminky s dětmi?); slibuje, že jí přenechá byt (možná cítí nějaké zklamání Míši, která o bytě tvrdí, že je zařízen tak draze, že se tam ani nesmí dupnout, aby něco nespadlo.). Matce se také nezdá, že Míša míří tak nízko.

Aktuálně mám podezření na náběh k anorexii, který matka učitelce ovšem popřela s tím, že ony dvě s dcerou jsou obě takové křehké, hubené; děti si myslí, že jsem se úplně spletl a nechal nacytat a že si Veronika informací o tom, jak Míša zvrací jídlo, vymyslela. Myslím, že se tato realita odmítá: Míša sama tvrdí, že měří 163 cm a váží 43 kg.; její vztahy s klukama jsou úzkostně mimo sexualitu; staly se jí odporné malé děti, nechce je v budoucnosti mít. (podobnou konfiguraci témat jsem zažil kdysi v Zelené škole, u Vlad'ky).

Tomáš B.

V 6. třídě chtěl být **kuchařem**, v 8. stále: strejda a teta mají firmu, která vaří (třeba pro filmaře).

Tento nejděťštější chlapec přišel do puberty později než ostatní, a když oni už se začali uklidňovat (resp. už nemuseli křičet svoje provokace, ale jen demonstrovat nechut' a odpor), on začal učitelskou autoritu pošťuchovat - takže se spolužáci překvapeně smáli. Přitom začal mutovat a také vyrostl: „*Jsem větší než mamka.*“

Podobná formulace o „mamce“ naznačuje, že krize autority u něj zatím vůbec nezasáhla rodinu, ale asi jen školu. Chodí třeba na aikido, což je novinka, ale opět mu to zajistila maminka. Asi dál obdivuje otce, který má být jedním z ředitelů v Podniku výpočetní techniky (což nezpochybňuji - ale současně T. nepravděpodobně tvrdí, že otec dřív pracoval jako zedník). Aikido je také patrně jedna z příležitostí, kdy může jít ven, protože rodiče se obávají nebezpečí a nástrah Žižkova. Jdou tak daleko, že Tomáše na poslední devátý rok převedou na jinou školu. Je možné, že zde hrálo roli někdy možná surové frajeření Petra a Pavla, nové násilí mezi starými kamarády, objevivší se s pubertou.

Tomáš sám se ale spíš ostatním klukům právě teď začal podobat. Dokonce si na aikidu vyhlídl holku, poprvé snad stejně starou či starší než byl sám (předtím se mu to mohlo stát jen náhodou: měl malé, co byly o několik let mladší, často jako jeho sestra, aby o ně mohl pečovat, zachraňovat je, být jejich hrdina - to bylo důležitější než věk). Asi začal víc i s kluky hrát počítačové hry - přitom neopouštěl svou milovanou televizi, takže to měl v pokoji uspořádané tak, že dokázal sledovat obě obrazovky současně. (Možná se ještě dívá, ale už ho nevidím.)

Veronika H.

Kamarádka Míši. Stejně jako ona chtěla být v 6. r. **sekretářkou** (tou je její velmi mladá a svobodná teta, která jí občas vyhledává věci na internetu), nebo též **tanečnicí ve vodě**; nyní **cukrářkou** - patrně povolání vymyslela ona a teď Míšu přemlouvá, aby šla na intru mimo Prahu s ní - chce od rodiny, kde ji příliš komandují, hlavně prý babička. Nechce být prodavačka (můj nápad), ani cukrářka slavná, co vyhrává ceny. Co jí jedna kamarádka líčila, na intru „*se furt něco děje*“ - „*že se tam jako furt kecá /.../ že tam nebudem samy že tam budeme třeba se šesti holkama*“ (patrně vyhmátla atmosféru, která jí odjakživa baví).

Na rozdíl o Míši je schopná si kontrolovat známky a dokonce jezdila v rámci jednoho grantu na doučování, které jim doporučila matikářka - tvrdí ale, že matice vůbec nerozumí. Nakonec propadla z chemie (reparát udělala) a ani ostatní známky neměla většinou lepší než Míša.

Odmítanou prodavačkou je vyučena matka (teď nemůže sehnat místo). Vrátila se za Veronikou po dlouhé době (jednu dobu se hovořilo o Itálii), kdy holčičku mezitím vysoudila babička s oblíbenou tetou. (V 9. třídě matka už zas absentuje.) Matka měla Veroniku snad v 16 letech, nenáviděná matka Míši svého první dítě pak v 17 (mezi mladými ženami je rozdíl patrně jednoho roku, 31 a 32). Podle Míši poznala Veronika nedávno i svého otce (možná ho viděla jako malá): „*Vona potřebovala podepsat nějaký papíry, tak mu zavolala. /.../Ten za ní (nyní) jezdil, ale říkala mu, že ať nejezdí.*“

V 9. třídě ztratila Veronika přední zub a chodí bez něj. Ví ale, co se přesně nosí, jaká je (ne ta nejelegantnější, trochu vulgární) móda. Je lačná života a jeho scén, a nechce, aby jí v tom její dosavadní rodina, ještě nabalená o matku, překážela.

Petr H.

V 6. třídě přemýšlel že bude jako závodník **jezdit na motorce** nebo **dělat se dřevem** - obojí ale bylo velmi vágní, nejenže neměl šajn o cestě, jak se k tomu dostat, ale dokonce ani ne konkrétní přitažlivý obraz sebe, v jakých situacích to provádí (nepodařilo se mi zjistit, jestli chce jezdit motorky silniční nebo terénní, co se dřevem nebo ze dřeva vlastně chce dělat: vůbec jsem nerozuměl tomu, jak ty nápady může mít, když je nevidí v obrazech). Teď přemýšlí o **policejní škole**, ale bude to záviset na známkách (čtyři 4 na konci roku) nebo dělat **podnikatele někde na trhu** (asi myslí opravdové tržiště). V zásadě se ale odmítá rozloučit se školou, kde se mu kvůli kamarádům líbí.

Má dlouhodobý spor s otcem, ale protože o tom dovede docela dobře mluvit⁷, je patrně z nejhoršího venku. Tedy vztahově, chováním se musí přizpůsobit („*ted už nikam nechodim. Radši se zeptam a Táta na to, že je lepší se zeptat předem.*“ - ze slohu z 9. třídy). Otec by chtěl, aby mu Petr *pomáhal* (*von tam třeba dělá poličky a takový věci...*“), pak je to ale vždycky *blbě*, což si o svém výkonu myslí i Petr; táta snad ani tak nezuří a nenadává, jako „*spíš provokuje a dělá si srandu*“. (Dřív patrně Petra napravoval dost fyzicky, teď už se možná neodvažuje.)

Podle syna je „*divnej. /.../ Nekouká na fotbal, na hokej, nepije pivo, nekouří, nechlastá... vůbec nic.*“ Otec je patrně docela přísný a náročný i na sebe: chodil teď so několik let do školy a dostal výuční list.

Tento rómský chlapec nějak v pubertě naplnil frajerství, které v něm bylo, fyzicky velmi zesílel a asi si vypracoval svaly nějakým posilováním: co se šatů týče, strojí se vždycky se snahou o eleganci. Dřív ale spíš inhibovaný až mužně rezervovaný (byť s ventily ve formě sebevražedných zkratových průšvihů), stal se teď spíš exhibující „macho“, který kluky, jichž se někdy mohl i bát, v osmé třídě vlastně šikanoval (s Pavlem). Bojí se ho všichni kluci, na můj dotaz, proč se proti němu nedomluví, tvrdí, že má známé cikány v devítce (tuto národnostní kartu, pokud ji vytáhl, tak až nyní; dříve se k rase nijak nehlásil).

U děvčat je idolem, který je téměř všechny prostřídá (i paní učitelky věděly, že je „*děvka*“, skutečný *lady-killer*). Nejvíc a potom nešťastně ho milovala Linda, která mu asi chtěla dát a možná i dala všechno.

Tomáš H.

V 6. třídě chtěl být **hercem** - spolu s Kamilem Srbem, protože si mysleli, že na to není třeba chodit do školy (obdiv hlavně k *Tele - Tele*); přání nesmyslné, protože je výrazově zcela inhibovaný, na rozdíl od vtípálka Kamila. V 8. třídě profi-voba neznámá (výpadek nahrávací techniky). Ale podle bilance je možné, že ještě doufá vrátit se k **fotbalu** a stát se profíkem (?). V rozhovoru nad Amthauerem jsem mu radil jakýkoli technický směr, jen nemuset mluvit.

Jeho inteligence i školní výkony jsou silně podhodnocené, protože kvůli své opatrnosti nic neřekne ani nenapíše (jen aby neudělal chybu?) a raději mlčí nebo tvrdí, že neví (je zázrak, že s tak minimální intenzitou projevů vůbec postupuje dál a zdárně ukončí základní vzdělání - a pak prý v našich školách není individuální přístup k žákovi!)

Už od 6. třídy patřil do skupiny kluků, kteří se zajímali o holky a holky o ně, jednu dobu chodil s Kristýnou, pak jí snad dal kopačky. Další vývoj ale není nijak výrazný,

⁷ Dovede o tom i hezky psát. Ve slohu z 9. třídy se vracel k porodu mladšího bratra z doby asi před třemi lety: otec ho donutil obléct si, co nechtěl, a když ho tak matka v nemocnici uviděla, rozzářila se: „*Tobě to sluší.*“ Matka, kterou má zřejmě velmi rád, byla také v pozadí toho, že začal chodit s Lindou S. Když je viděla (ještě spolu nechodili), ptala se: „*To je tvoje holka?*“ - „*To není moje holka.*“ - „*A či? Tátova?*“

nezměnil se snad ani tak tělesně a chováním jako ostatní, puberta jako by už nešla dál. Stále hodně přemýšlí o lásce a o partnerských vztazích a jakoby si analyzoval chování hrdinů a hrdinek v seriálech - to ho zřejmě zajímá nejvíc, a sice asi v rovině silné etické a identitní problematiky, která je s tím spojená.

Kristýna Ch.

V 6. třídě chtěla být **sekretářka a dělat na počítači** (předtím prý ještě **letuška**⁸ a **učitelka v mateřské školce**⁹), nyní **pracovnice v cestovní kanceláři**. K tomu chce jít na střední ekonomickou školu, ale někam mimo Prahu, „*tady je to takový divný*“ - smysl výroku ani plánu není úplně jasný, protože v Praze má svou oblíbenou partu a mimo nechce bydlet na intru a užívat se jeho folklóru jako Veronika. Rodiče by ji naopak na intru rádi viděli (kvůli kontrole vychovatelkami?), ona by snad nejraději dojížděla. Nebo se bojí pražských škol? Tvrdí např., že by se bála jít na vysokou školu, maturitu že by snad zvládla.

Nemá moc dobré výsledky v testech inteligence, ale v Amthauerovi prokázala výbornou paměť a je zřejmě schopná se bez potíží naučit látku. Mívala vyznamenání, v 8. r. jí ho zkazila trojka z přírodopisu (zbytečná, a právě v době, kdy na vysvědčení záleží). Jezdila se skupinou dalších (Linda, Pavla, Karolína, Eliška, Simona) na doučování studenty k Veletržáku v rámci jednoho grantu (pro některé to asi bylo přitažlivé jako výlet po Praze).

Rodina není sociokulturně nijak vysoko (otec dělá ostrahu, matka u pečovatelské služby), ale asi i díky tomu, že je jedináček, na školu dbají; matka se s ní i matematiku učí, resp. učila.¹⁰ Při zhoršení známek nebude smět Kristýna zůstat tak dlouho venku.

Na rozdíl od některých kluků (Tomáš B. i H.) Kristýna sentimentální život nesleduje v televizi, ale prožívá v partě. Vedle skupiny ve třídě má svou hlavní partu v Libni (kam se rodina přestěhovala po zvýšení nájmu na Žižkově). Dřív se scházeli po parčících venku, teď chodí ke kámošovi do bytu, poslouchají cédéčka, asi kouří (tvrdí, že už přestala; rodiče to věděli), někdy pijou, někdy si asi dávají marjánku (učí mě slova jako „gandža“) a „skaňoura“ (to prý na ni působí nejvíc, „*to je to samý, jako kdyby si člověk dal 4 piva*“). Rodiče asi kluky z party znají a je považováno za garanci, že když Kristýnu doprovodí domů, aspoň se jí nic na ulici nestane. Den před rozhovorem se rozešla s klukem z party, kterému kdysi dala přednost před Pavlem ze třídy, teď to považuje za „úlet“. Kluk ji údajně podváděl, když mu vynadala, že ho nechce nikdy vidět, vzal to (s úlevou?) jako „kopačky“. Není ale v žádné depresi, tvrdí, že jí stačit udělat prstem a bude mít kluků, kolik bude chtít.

Tato ne zlá blondýnka, dělající dojem dospělé vyvinuté holčičky, velmi ráda dramaturgizuje svůj život (např. líčení Silvestra bylo jedním velkým thrillerem), ale nejen vyprávěním, nýbrž i forsírováním událostí (opít se, zvracet, vystřízlivět, zase vyrazit...). Míša N. se kdysi divila jejímu až nutkavému reflexu: jako se prý o chlapech říká, že se musí otočit za každou sukni, u Kristýny to platí o kalhotách...

Svou adoraci skupiny Lunetic v 6. třídě považuje nyní za „*strašnou minulost*.“ Už to naznačuje, že k nějakému posunu mezi 6. a 8. třídou došlo. Zůstala nějaká víra ve svět, na jedné straně spravovaný rodiči, na straně druhé bezpečný díky vrstevníkům, s nimiž se dokáže vzájemně interiorizovat, tedy k nim i pociťovat upřímné vztahy sounáležitosti až příbuzenství a mít mezi nimi dobrou pozici.

⁸ Ale dostala strach z letadel.

⁹ „*Pak jsem řekla: Já a malý děti, to prostě nejde k sobě.*“

¹⁰ Zde se objevuje zajímavý moment, kterému se v anketách o užitečnosti školy nevěnuje pozornost: Kristýnina maminka sice matematiku vůbec nemusí kultivovat ani na ní stavět svou profesi, ale ví se, že z ní měla vždycky jedničky - je tedy *rodinným matematikem*. (Poznatek může zůstat zcela školní a přesto dál díky trvání instituce školy užitečný.)

Pavla J.

V 6. třídě chtěla být **masérkou** (i když to už rušila jako příliš namáhavé; matku masírovala za 10 Kč), tato zvláštěně erotická profese je poměrně vzácná (ze třídy nikdo další; chtěly ji dřív 1 až 2 holky na Barikádách). Od 8. třídy chce na **obchodní akademii**, pak do zaměstnání (nechce pokračovat na VŠ, i když by na to intelektuálně měla).

Stále drží s matkou (které by vadilo, kdyby šla na intr, jak to některé holky plánují), stále je dost kritická vůči otci, o němž tvrdí, že má raději jejího psa, než ji - ale odsouzení už je nějaké klidnější. Také už ale není sama tak zaměřena na zvířata a už neplánují s Lindou S. psí seznamku. (To tvořívá se vztahem k otci a k otcovství nějaký komplex.) Svoje odmítání autority adresuje škole (viz poznatkovou bilanci). Možná proto nedokázala mít vyznamenání, byť si myslela, že se dobrými známkami vyhne zkouškám (na konci roku má o jednu 3 víc než „hloupá“ Kristýna).

Na konci osmé třídy změnila vzhled do vzoru „skejták“ nebo „pankác“ nebo „rockerka“: přestala nosit sukně a ostříhala si vlasy, rozčuchala je a nabarvila za matčiny asistence na nepřírozenou oranžovou, později snad na fialovou. Tím jen zvýraznila svou fyzickou robustnost a nejemnost. Patrně to ale pro ni neznamenal asexuálnost, protože se v 9. třídě klidně líbala celé přestávky s Radimem S. Vypadala trochu jako klaun, zatímco některé jiné holky se přehnaně líčily a vypadaly spíš jako lehké ženské od cirkusu nebo přímo z ulice. (To není žádná pomluva ani insinuace: je zákonité, že spousta panen, než se uklidní, se líčí a obléká jako děvky.)

Tvrdila, že ji v češtině nebaví hlavně sloh - ale hezky psala u dr. Chrze (viz 7. třídu) a její slohová práce v 9. třídě je neuvěřitelně dokonalá, ani ne tak prožitkem, jako bohatstvím použitých formálních prostředků (nepřipadá mi ani možné, aby tahle brilantně psal někdo z rodičů; sama o sobě tvrdí, že vůbec nepíše, ani povídky, ani deník, nic).

Simona J.

Kdysi chtěla být **učitelkou** (patrně nejdéle, možná podle vzoru tety, možná proto, že byla perfektní žačka a škola ji zajímala a bavila), pak prý **mít cukrárničku**, pak **sedět v kanceláři** - k tomu asi směřuje volbou **ekonomky**: už v 6. r., trvá i v 8., i když maminka by ji nejraději viděla jako **právničku**. Simona ale nechce jít na gymnázium, i když by ho inteligencí zvládla (měla skvělý výkon dokonce v obracení kostiček u Amthauera, takže by měla zvládnout i technická zaměření), na vysokou však ano (že by se bála jít na gympl sama? - viz dále). Na právo by se hodila i proto, že od malička hrozně ráda chodila s matkou po úřadech, jednat a hádat se, někdy i sama - starší sestra ji jen doprovázela a nic neříkala; teď možná budou něco vyjednávat s matkou pro tetu, nepraktickou učitelku (z jiné školy).

Aktuálně je ale Simona nějak oslabená, navíc na sestře vidí, jak propadla na ekonomce a přešla na zemědělkou, kde bys se jí to mohlo kvůli koním (milovaným oběma sestrami) líbit - a přesto naříká. Simona by proto nejradši, kdyby s ní šla na školu ještě nějaká spolužačka, vypadá to na Kristýnu nebo na Pavlu.

Tragicky na pět 3 se jí zhoršily známky (na konci 8. r.), jí, která pravidelně mívala vyznamenání. Ona sama vůbec neví, jak to že se nedokáže věci naučit, zapamatovat, je tím zaskočená. Tuší, že patrně stále myslí na rozchod rodičů, byť se odehrál už před více než

dvěma lety. Nevlastní, asi o dva roky starší sestra (viz výše) prohlašuje doma, že „*ten život nestojí za nic*“ a navštěvuje psychiatrii - má na tom být hůř než matka, která už ex- manžela docela snáší (když ho vidí). Sestra, která si myslí, že ji otčím nenáviděl a možná se i kvůli této nenávisti s matkou rozešel, ho však nenávidí sama a tvrdí, že matce hrozně ublížil, pořád to matce připomíná a předhazuje Simoně, že cosi udělala špatně. Prarodiče z matčiny strany, majitelé koní, k nimž Simona jezdí, proti otci útočí také: když jí nic nekoupí, je to darebák, když koupí, je to komentováno ironicky - vnučka opouští místnost, jen se o něm začne mluvit. Přitom ho neznají, nevědí, jaký je. Nemá s kým o něm mluvit - komu třeba může říct, že jí koupil zlatý řetízek?

Zdá se, že vašeň pro koně a pojem otcovství jako generování a genealogie Simonu podobně jako (Pavlu a Lindu S.) už trochu přešla. Ale ráda jezdí za tetou na Prahu 5, která má miminko. Ve třídě s nikým výrazně nekamarádí (to bylo vždy), na chatě prý má partu a v ní kluka. Není moc na parádu. Mají počítač, ona má mobil jako ostatní děti.

V 9. třídě se u ní objevila nesnášenlivost vůči některým učitelkám, nejvýrazněji k češtinářce, ale byla i v hádkách s angličtinářkou, jako Míša B. a Lenka.

Linda J.

V 6. r. chtěla na **módní návrhářku**, u toho setrvala, i když by ji lákala ještě (později) **scénáristika na DAMU**; kdyby to nevyšlo na SŠ v Holešovicích, zkusila by **soukromou uměleckou**, obor asi **malba - výstavnictví**. Má kamarádky, které na tyto nejruznější školy chodí, byla se podívat na jejich výstavě. Od 1. třídy chodí do LŠU a teď ještě konzultuje s různými dalšími profesorkami. Připravuje se systematicky (tvrdí, že už 4 roky): např. vyloženě vyrábí své obrázky, aby jich měla aspoň třicet nachystaných k prezentaci na zkoušky.

I o těch má představu, ví, co pro kterou je potřeba: např. si myslí, že Adélka, která chce jít na módní návrhářku bez jasnější představy, nedokáže nakreslit lidské tělo, které šaty nosí. Je rozhodnutá se dostat, a od rodičů by očekávala jen, aby jí to případně zaplatili: je velmi samostatná a propaguje to i jako ideologii - např. odsuzuje kamarádku, která šla na zlatnici jen kvůli matce, a teď se jí to nelíbí. (Linda je sice nejstarší, nar. 1986, ale podobnou nezávislost vlastně dokazovala už v 6. třídě.)

Kariéru jí ohrožují špatné známky (na konci roku čtyři 4!), v pololetí doufala, že by se to se čtyřkou z němčiny „*dalo uhrát na to, že jsem dyslektik*.“ Lze jen doufat, že nemá podobné propady i v oblasti, na které jí záleží, ve výtvarné činnosti. Ale právě o němčině kdysi také tvrdila, že ji umí, a sice tu pravou, již hovoří její rakouští a němečtí vrstevníci, a ne tu spisovnou, co nikdo nepoužívá, s výjimkou českých učitelek. Nyní se prý učí italsky, aby mohla v budoucnosti vystudovat VŠ v Itálii, kde začínají všichni velcí návrháři. Cítí se generačně jako členka nastupující kosmopolitní nové vlny proti starému a malému českému. (Přirozeně pak do ZŠ moc nechodí.)

Ve výtvarném talentu se necítí příliš dědičkou rodičů, i když by mohla: matka je vyučená aranžérka a otec malíř pokojů; Linda se v tomto ohledu spíš vztahuje k širší rodině, kde se vyskytlo několik umělců.

Ale i ta nejbližší rodina je dost spirituální: matka dělá nyní léčitelku a L. s ní zažila seanci, kde si její kamarádka (aby „*se odblokovala od stresů*“) vzpomínala na předchozí život. Bratr, který, ač starší, si dodělává základní školu, dál bude dodělávat střední školu, chce jít na teologii a být mnichem; sestra bude policistkou (což může být také velmi duchovní, resp. božským principem či vyšší mocí zasažené povolání).

Při určité nejistotě, jestli L. získává ve své přípravě opravdu solidní řemeslný základ (neviděl jsem její práce), jí nelze umělecký talent nebo postoj k životu upřít: ona opravdu pozoruje a estetizuje, co vidí, hodnotí vše neustále z hlediska stylu i určité umělecké emoce.

Vašek K.

V 6. r. bez představy (nebylo možno najít), v 8. přemýšlel o **jazykové škole** – když jsem mu vysvětlil, že na ty se chodí, když se člověk nedostane na normální střední školu a že se to musí platit, svou výpověď odvolal. S rodiči o tom v té době ještě nemluvili, matka se v tom prý nevyzná a otec (soukromý instalatér) prý dostavuje (už několik let) chatu. Později (v bilanci) chce být **programátorem**. Na angličtinu má ale opravdu talent, vyslovuje patrně nejlépe z celé třídy a vůbec ne foneticky jako většina (jeho typ dyslexie, povrchová, mu v tom nebrání).

Kamarádství s Kamilem (který mu vyčítával, že je šprt, když se učí) ustávalo už kolem 6. r.; nepatří ani k frajerům jako Petr (je „divnej“: V. popisoval, jak si P. vybíjí pubertální agresivitu na ostatních) a vlastně už jim asi ani nefunguje parta zamilovaných (on je sice jakoby s Míšou N., ale Petr, kterého se všichni obávají, je sám s Lindou S., a Kristýna, který tam taky patřila, má jednak svou hlavní partu v novém bydlišti, jednak mu připadá „sjeta“).

Vašek nejvíc kamarádí s doubkovským „vynálezcem“ Lukášem, trochu infantilním intelektuálem, který chce jít na gymnázium a na programátora (viz bilanci, kde se s ním V. srovnává). Navzdory všem těmto příznivým faktorům není V. schopen zvládnout svoje známky (dvě 4, sedm 3 na konci 8. r.), přičemž ví, že na to inteligencí má (viz opět bilanci). Už v 6. r. a opět v 8. nejen tvrdí, že se učí, ale dokonce popisuje systém kontroly naučení se, který se vypracoval... všechno marné.

Nabízejí se k vysvětlení pouze dvě možnosti: jednak povrchová dyslexie (v životě nepřečetl celou knížku), doprovázená (zřejmě dost typicky) brzdícím perfekcionismem („*No, lepší udělat dobře půlku, než potom celý blbě, ne?*“), která téměř nejinteligentnějšímu žákovi ze třídy nedovoluje zvládat ani malé úseky látky (např. byl unaven v 9. třídě i u Sociologického dotazníku) a možná i v nich najít to, co uměla Ivana a Kamil: hlavní tématické slovo; jednak, ale zde je mechanismus neznámý, zvláštní vztah k autoritě a zejména k otci, vůči němuž se dopouští průšvihů – v 9. třídě ve slohu bez ironie líčí, jak zklamal otcovu důvěru, když šel při zákazu opakovaně ven, a jak už by se podobné nechlapskosti a zbabělosti nechtěl dopustit, jak si proto zasloužil spravedlivý trest.

Nakolik se z toho odreagovává při počítačových hrách? Tráví u nich několik hodin denně, a je to téměř práce, když musí shromažďovat body, než dostane postavu na patřičný level, trvá to třeba měsíc. Identifikace s postavou se zde přitom zdá docela silná, asi jako když kreslil v první a druhé třídě všelijaké smrtáky a souboje zbrojnošů.

V této době to býval on, kdo se dopouštěl největších surovostí, jakoby mimoděčného způsobování bolesti, a spolu s Petrem vlítávali do malérů – nyní je Petr surovým frajerem, vystupující patrně jiným, macho, provokujícím způsobem. Oba dva přitom ale jako by zpracovávali (každý asi jinak¹¹) nějak příliš přísné či dominantní otce, nad které ani snad nemohou nebo nesmějí vyniknout (?), přičemž ale pozice těchto tátů není společensky nijak úspěšná, zákon ctící nebo státotvorná jako u slavných osob, kazatelů, soudců... Typy podobného vztahu k otcům si ze Zelené školy nepamatují.

¹¹ Petr jako by byl v aktivním odporu, přesunutém na vrstevníky, zatímco Vašek si nezabrání v pasivních selháních.

Zdeněk J.

žák trochu jiné subkultury, rodičovské i své vlastní, který popadl do mé třídy, nenápadně jí prošel (s devíti 4) a nabyv patnácti let, vyšel. Chtěl na **kuchaře**, na **elektronický** škole prý by to bylo moc těžký (kuchaře měl slíbeného - na učilišti?- prý při dvou 4).

Sám si doma občas vaří, máma furt v práci, babička leží nemocná, ségra furt ve škole nebo taky v práci. Táta není, viděl ho naposledy v šesti letech, ale ví, že je vazoun po něm, otec měřil 215cm. Zdeněk k velké postavě nosí výrazně rezavě obarvené vlasy, poprvé zkrášlen od sestry, učící se na kadeřnici.

Ve třídě si na něj nikdo nedovolí, on sám trochu chrání Václava S., který si to aspoň myslí (je ještě starší než Zdeněk, ale slabej a brejlatej). Zdeněk ví o frajeření Petra, ale moc se do toho neplete, ve třídě nechce získat žádné postavení, ale projít bez problémů, protože má údajně nejhorší pověst na škole: „... a myslej si, že fetuju a takovýhle kraviny. Že chodím na Hlavák nebo jako šlapat a takovýhle. A přitom prodávám drogy a takovýhle kraviny.“ Chce chodit na brigády, protože se mu rozbil počítač, ale musí si zajít pro občanku. Poměrně luxusní oblečení má patrně od matky, která má dávat na den 100 Kč kapesného. Kvůli záškoláctví (asi) se ocitl přes sociálku několikrát v pasťáku, jinak by to prý šlo před soud - není jasné, jak pasťák snášel, výpověď¹² je trochu rozporná: možná mu vadilo, že se musel učit, ale to mu zas dávalo asi nějaký řád (?). Považuje se totiž za *ohroženého*: bojí, aby se třídou nešel do průšvihů, aby nespadol na učilišti do nějaké party, je postižen kouřením (prý až krabičku a půl denně)¹³, neustálými nemocemi i zaspáními, kvůli nimž přijde pozdě do školy.

Za *ohroženého* se považuje i tím hlavním, čím žije, co dělá, k čemu se strojí: **skejtem**, který jezdí na Letné, ve stylu „street“. Jezdí samozřejmě bez ochranných pomůcek, zato s jizvami (-*Je to nebezpečný?* -*No je, tak o to jde.*), asi dva roky. Tam je zjevně jeho referenční skupina, s ideálními, kolegiálními a vlastně utopicky harmonickými vztahy („*Jako když tam nějakej kluk udělá dobrej trik, tak tam všichni lidi začnou rvát, mlátit prknama o zem a že byl dobrej, že si dal pěkně*“); možná bez hierarchie, ale s fiktivními generacemi („old school“ jsou chlapíci, kteří „*už to odflakujou prostě /.../ tak prostě dělaj, co uměj.*“), se svými vítězi („*On je mladej, jemu je sedmnáct let. /.../ Vyhrál první místo za Českou republiku.*“) i s tragickými hrdiny, jejichž úpadek ho možná fascinuje nejvíce („*Kamarád bude na vozejčku, voni semu vyhazujou kolena...*“).

Adélka K.

V 6. r. **oděvní návrhářka**, vedle toho ještě možná **asistentka u veterináře** nebo i v **Amsiku jako tatka**, částečně žertem, **mít bohatého manžela**; v 8. r. už jen **oděvní návrhářka**: zájem o koně asi trochu opadl (viz „u veterináře“), otec možná vývojově ztratil kredit (a navíc v oné pojišťovně dělá u počítače, což Adélku nijak výrazně nepřitahuje); „bohatý manžel“ možná vyjadřoval Adélčin zájem o staršího kluka, o kolegu dospělého nevlastního bratra, který sliboval, že si ji vezme.

A. se v tomto ohledu stala realističtější, i když stále dělá dojem esoterické holčičky stranou, ne snad žijící ve snech, ale v naprosto nejasném stylu: je štíhlá, krásná, vstřícná, ale jako víla, která nic nepředstírá a všechno řekne, přesto ale zůstává záhadná. Kromě kreslení jako tréninku na oděvní průmyslovku do Holešovic (kam chce jít jako Linda J., ale informace

¹² „...to jsem dojížděl do školy sem. Tam to bylo docela dobrý. Tam to bylo takový jako, že jsem měl volnost všechno a musel jsem se učit prostě. /.../ Takže jsem si na to navyk.“

¹³ Ve třídě jinak kouří spíš než kluci holky; ty někdy dokonce jako by kvůli svým milým bojovaly s neřestí a odnaučovaly se.

o škole má od jiné dívky), chodí už roky k mažoretkám - tam, když roztleskávaly na Spartě, potkala svého kluka, stejně starého, chodí s ním ven a do kina (chystali se na Pána prstenů), máma o vztahu ví, táta ještě ne. (Ze třídy si s nikým nezačíná.)

Rodiče jí asi do školy ani do toho, co bude dělat moc nemluví, není ani jasné, jestli vědí, jakou jí mají chytrou (asi nejinteligentnější osoba ze třídy, obzvláště excelovala v Amthauerovi, který byl na čas). Má 3 dospělé nevlastní bratry, 2 z matčiny, 1z otcovy strany; matka (46) byla dřív parukářkou v ND, teď je na poště, kam si vzala i jednoho ze synů, původně zelináře, druhý prodává na stánku; otec (prý 36) má syna možná trochu úspěšnějšího nebo bohatšího. Tolerance rodičů k Adélce není dána nevšímavostí, ale tím, že ji patrně jako nejmladší a holčičku a skvělou holčičku, co mají dohromady, zbožňují (viz sloh z 9. třídy, kde se A. vrací k tomu, jak jí koupili jednou k Vánocům pejska, co si přála). Tato brilantní osoba neuhlídala vysvědčení (ale jako by jí na škole až zas tak nezáleželo): na konci 8. r. čtyřka z chemie a trojka z matematiky.

I když se nepřipravuje tak pečlivě a přesně jako Linda J., nemusí u zkoušek dopadnout hůř, protože její talenty jsou nevyzpytatelné. Přemlouval jsem ji, ať si ještě napíše gymnázium a pak jde na VŠ - do toho se jí ale nechtělo, že neví, na jakou by VŠ měla jít. Později ji napadla **psychologie**.

Přes období puberty se přehoupala bez nějakých výraznějších projevů nebo změn, věčná Zlatovláska... Snad se jí upevnilo zdraví, které měla růstem rozházené. Nepřihlásila se ale k žádným kulturním typům, ani k ženskost popírajícím, téměř lesbickým jako Pavla, ani k erotiku nevyjadřujícím slušným holkám (Eliška, Karolína, částečně Simona), ani k simulakrům vzhledu prostitutek (Veronika, Míša N.). Je to stále táž svůdná a přitom sublimovaná, tj. neskutečná a nedostupná žena, mažoretko.

Lukáš L.

v 6. r. chtěl **dělat s počítačem**, třeba vymýšlet a realizovat počítačové hry; vydrželo mu jako přání stát se **programátor**. Dráhu má jasnou: na gymnázium, pak na vejšku programátorství odpovídající. Matka (50) zdravotní sestra a otec (50) ekonom v podniku s drahými kovy údajně nesplnili slib koupit mu nový počítač za vyznamenání - raději dostávají chatu, hovoří s distancí k jejich nechápavosti L., který má přesnou představu, jak málo by stačilo na pentium z druhé ruky, za pomoci bratrance, jenž programuje v oblasti internetu a dříve her; další bratranec je u IBM.

Jinou referenci má L. v dospělejších až dospělých starších bratrech. Jeden, vyučený elektrikář se nedávno oženil, pracuje ale jako sedlák a vystupuje jako kovboj; druhý dělá Messengera, zběhl z akády - přitom ten první měl vždycky vyznamenání a byl tedy školně lepší než L. (který se diví, když ho považuju za největšího intelektuála z rodiny). Nejstarší mu třeba doporučil ke čtení Pána prstenů asi i další „phantasy“. Jinak si L. ještě v 8. třídě občas kupuje ABC a i jinak odpovídá Doubkovu typu s tímto emblémem.

Jedno z nejinteligentnějších dětí ze třídy¹⁴, je to asi milovaný „vejškrabek“, který má zvláštní rodinnou kulturu navíc; nicméně náběh na dysortografii (a předtím ještě hloubkovou dyslexii) mu kazí známky jak z němčiny, tak z češtiny: rozumí v literatuře textům, sloh asi taky zvládá, ale diktáty nikoli. Základ nedostatku je hluboko: špatně, mírně patlavě vyslovuje. Trpí dýchací alergií, kvůli které jezdí do Jánských Lázní. Je intelektuální oporou Vaška, s nímž hlavním kamarádí. Puberta, podobně jako u jiných infantilně vyhraněných kluků, se ho psychosexuálně a partnersky nijak nedotkla (jeho souputníků, Kamila a Honzy přece jen ano,

¹⁴ Za skupinu nejinteligentnějších lze považovat některé ze žáků z bývalé výběrové třídy, tedy Adélku, Míšu N. a právě Lukáše + Vaška a možná Simonu ze staré třídy.

byť se zpožděním: oni byli šašci, kteří začali chtít být holkama bráni vážně, přitažliví pro ně, on vědátor patrně setrvává v nějaké mysoginské pozici).

Míša N.

V 6. r. přemýšlela nad **policejní akademií**, i když jí matka radila gympl: ale Míše se nechtělo tolik učit. Přitom se učí bez problémů (dost si prý zapamatuje hned ve škole a zbytek přepsáním do zvláštního, asi konspektového nebo brujónového sešitu), má jediná ze třídy v 8. r. vyznamenání. V 8. r., poté, co k svému chovatelství přidala ještě jezdeckví a péči o koně, chce na **zemědělkou**, ale až ho Havlíčkova Brodka, s jednou kamarádkou od koní, která tam má babičku.

Matce se moc nechce ji tam pustit, otec nemá nic proti - je to on, kdo pořídil počítač s internetem, kde si pak Míša mohla o učilišti a jeho jezdeckém klubu víc přečíst. Otec řemeslník a matka (zřejmě s maturitou) v kanceláři jedináčka ve sklonech asi dost podporují, matka (45 let) tam možná cítí i nějakou spiritualitu: sama se zajímá o buddhismus a když M. chtěl jít na kung-gu, tak ona zas kvůli „ladným“ pohybům na taiči¹⁵. Snem Míši je mít jednu farmu, kde si máma už předem zamluvila jednoho koně pro sebe.

M. měla hodně koníčků, včetně atletiky a výtvarničení v LŠU, nad poměry také dost čte, na holku si dost hraje i na počítači, kromě toho ho používá na psaní referátů jako intelektuál Lukáš a Vašek - ale možná se nyní všechno redukuje na péči o zvířata. S Vaškem opakovaně chodí, ale vlastně nechodí, protože se po škole nevidají: kromě jezdeckého kroužku za Prahou, kde dělá i brigády, chodí do kroužku chovatelského. Ze zvířat má prý nejraději koně, hlodavce a pavouky. Přála by si dostat *sklípkanu*, který žere „*holátko - miminko potkana* /.../ *No, oni totiž téma zoubkama se do toho zakousnou a vysajou to a vlastně zbyde jenom to tělíčko, ale nebude v tom tělíčku krev.*“ Je zřejmé, že jí říše zvířat slouží jako projekční plocha k řadě pudových tendencí, které ji ovládají více než nějaký Charlotův „vztah k poznání“. Také její sloh z 9. r. byl o zvířatech, ale jakousi bajkou: veverka Bětka chtěla s kamarády poznat, co je v hloubi tmavého lesa, ale pak lekla a vrátila: přitahuje ji poznání jen jednoho druhu.

V poslední době si vlasy obarvila na černo a začala se velmi výrazně, „nočně“ líčit: je zmalovaná jako stará k---. (Podobně Veronika a Linda S.)

Karolína P.

V 6. r. chtěla být „**v mateřský školce nebo něco se zvířátkama**“, též **aranžérka**, třeba **květin**; v 8. r. neví, zná jen plán spolužačky Elišky jít na hotelovou školu. Přitom se jí zhoršily, navzdory předsevzetí a učení, známky (pět 3, mívala i vyznamenání, navzdory tomu, že není taková chytrá, jak sama cítí, jako Eliška). V 9. r. se do profi-volby zapojila maminka a jezdily se spolu dívat na školy: např. na **SŠ dopravní**.

K. je ve třídě dost sama: „*No, někdy je taková divná, spíš taková jako spolužačka než kamarádka*“ (O Elišce, s níž vždycky tvořily dvojici *slušných holek*, co by třeba neukázaly módní pupík), Veronika a Míša B. „*maj připomínky*“, posmívají se jí. Snaží se dost učit, ale má pocit, že se jí to plete; ve škole má třeba ráda dějepis, ale chce se jí na těchto hodinách

¹⁵ Některé žižkovské rodiny mají pěstěné (byť ne třeba systematicky vzdělávané) a někdy i nadané potomky, byť rodiče nemusí být ani tradiční krasoduchové ani mladí ambiciózní kosmopolitní vlčáci. Často to jsou děti už starších rodičů, „vejškrabci“ nebo jedináčci, matka někdy také mívá vyšší vzdělání anebo je starší než otec; občas se zde vyskytují nějak význační prarodiče, kteří to dotáhli společensky dál.

spát. Jako ostatní děti má mobil, ale na rozdíl od nich ho nenosí do školy a jen po škole s ním někdy telefonuje Elišce nebo babičce.

Je jí už patnáct let, ale většinou se pohybuje s maminkou, jdou za babičkou na oběd, pak třeba hned k doktorovi: musí posilovat záda, jednak proto, že měla úraz z koně, jednak asi i kvůli růstu. Bývá často nechávána doma pro podezření z nemoci, ale neměla v 8. třídě největší počet zameškaných hodin.¹⁶ Mamince trochu pomáhá s prací v soukromé umělecké agentuře.¹⁷ Když se na doučování líbila jednomu cizímu klukovi a Veronika jí předala dotaz, jestli by s ním nechtěla chodit, Karolína to řekla mamince, a ta jí poradila, ať se kluka zeptá, jak si to představuje to chození - K. naneštěstí (nebo našťestí?) onemocněla.

Pouze ona a Kristýna (obě jedináčci) si ve slohu v 9. třídě vybraly z několika možností vyprávět vyprávění maminky o *jejím* zážitku z dětství.

I když dělá dojem zcela zbytečně inhibovaného dítěte, panny, která se snad někdy probudí, nepostrádá z rodiny určitou kultivovanost (maminka sice nemá podle K. maturitu, ale je velmi inteligentní, tatínek a dědeček zas zažili velký svět umění). K. má také určitý smysl pro humor: když jsem jí chtěl o přestávce dát stoličku, ptala se mě předstíraně vážně, jakoby chtěla zjistit stav věcí, jestli jsem jí já, pan doktor, chtěl podrazit nohy a jestli to dělám, abych „zapad“ do třídy.

David P.

V 6. r. přemýšlel nad **něčím s počítačema** nebo nad **baseballem** (platonická úvaha; prý to kdysi hrál dědeček). Dědeček s otcem (elektrikář, nevyučení, ale uměl prý opravit např. joy-stick) podnikali, nyní otec nějakým technickým vedoucím u C+A; poradil Davidovi **zahradníka**, když má rád přírodu. D. zdědil ovšem hlavně obchodní talent - otcovo zdůvodnění nápadu chlapcově matce (rozvedení od jeho 5 let, zůstal jedináček, jako otec) ostatně bylo, že za projekt zahrady se zaplatí klidně 50 tisíc. Taky by prý D. mohl navrhnout zahradu kolem otcova několikamilionového domu (s dědečkem napůl, na okraji Prahy). (Nechci tím sugerovat nějakou tátovu ziskuchtivost jako spíš náhodnost této profi-volby.)

Milý a nenápadně se chovající rómský chlapec byl od malička velmi pěkně oblékaný a sám cenu jednotlivých značkových kousků také znal. Dárky, play-station a počítače dostával různě propočítané a sám je třeba zas příbuzným prodával (v sociální, rodinné hře, kdy ho jak učili, tak rozmazlovali). I jeho inteligence je nejsilnější v oblasti numerické, speciálně v aritmetice slovních úloh.

Ve známkách neměl žádnou 4, školu nějakým klidným až nepřítomným způsobem zvládá, byť třeba ani neví, jak se jmenují jednotliví učitelé. I když je to objektivně nejhezčí kluk ze třídy, asi se moc do vztahů s holkama nepouští. Naopak sám utrpěl zlomeninu ruky, když do něho na tělocviku strčil Pavel poté, co ho D. předběhl: „... *teď je hodně divokej*“.¹⁸ (V 9. r. se zdá být obdivován Simonou a Míšou N.) Zdá se, že má svůj vlastní svět mimo školu, v počítačových hrách a teď nověji i ve „vypalovaných“ filmech, a vztahově pak v *rodině* v širším, rómském slova smyslu, která funguje společně a za vzájemné pomoci. I když se v počítačích vyzná, cítí, že míň než třeba takový Vašek: „*No, ten taky většinou hraje, ale dokáže si třeba něco opravit.*“

¹⁶ 97 omluvených, zatímco Linda J. 225, Zdeněk 139 + 56 neomluvených, Pavel 180, Veronika 149, David 108 a Míša B. 103 + 3 neomluvené.

¹⁷ Dědeček K. z otcovy strany je známým (nyní už staříčkým, ale dosud vystupujícím) zpěvákem, vystupoval i otec: i díky jeho známostem mezi umělci patrně agentura úspěšně funguje.

¹⁸ Právě Pavel a již zmíněný Petr přinesli do třídy v pubertě frajerské, „macho“ násilí, které tam v období latence nebylo.

Jeho obliba hezkých, ba přepychových věcí a výhodných nákupů ale nedělá dojem křeče jako u některých jiných, třeba u Radima. Zdá se také, že dárky, které dostává, nejsou odměnou za známky. Vůbec dělá D. dojem, že má své jisté a že je díky tomu velmi vyrovnaný. Je otázkou, jestli mu tato vyrovnanost neubírá ambice, s nimiž by mohl víc dokázat. (Ale možná podceňuji jeho stránku určité zasněnosti, a forsíruju jeho portrét do figury obchodníka, který nechce společensky uplatnit svůj talent.)

Pavel R.

v 6.r. nevěděl na co jít, jen vzpomínal, že chtěl vždycky **lítat**. V 8. r. přemýšlí nad **kuchař - číšník** na hotelové škole (na obor by se možná dostal, ale na výběrovou hotelovku, když má tři 4?), nad **počítači**, trvá touha být **pilot** (ale nevěří si v tom: jednak se mu nechce učit, jednak má prý skoliózu, jednak má máma strach, že by ho ve válce zabili¹⁹) a maminka mu ještě navrhuje **policejní akademii**.

Má milovaného nevlastního bráchu²⁰, s kterým se schází, i když už se rodiče rozvedli, a ten ho má tak rád, že by asi šel na každou volbu s ním.

Nevlastní otec je elektrikář, který snad v podniku povýšil, matka je prodavačka; P. za ni občas jezdí. Příbuzenstvo z otcovy strany dává přednost sestře, Pavel se stýká s otcem a hlavně s bratrem (např. spolu jezdí hrát kulečnick), citově asi mnohem intenzivněji než s klukama ze třídy. Otec je prý na něho „hodnější“ (shovívavější) než matka (která musí vychovávat)... pak se ale Pavel šťastně usměje: trest, většinou zákaz chodit ven, mu prý vždycky v půlce odpustí (bere to jako projev toho, že ho má ráda). Rodiče se zřejmě v pohodě stýkají, navzdory tomu, že na první pohled rozchod nedělá moc gentlemenský dojem (matka jako by se vrátila k matce, zatímco otec zůstal v několikagenerační vile v Podolí). Finančně asi na tom nejsou nejlíp: matka nesehnala peníze na moře, tak Pavlovi slíbila splácet mobila jako kompenzaci.

V 8. r. je P. šťastně a dlouho zamilován do jedné deváťáčky, které dokonce koupil k Valentýnu kytku a stříbrné náušnice a s níž chodí ven. (Předtím dostal kopačky od Kristýny.) Jako osoba je velmi sympatický, nicméně to byl on, kdo s Petrem šířili v 7. a v 8. ročníku třídou násilí. Jeho vkus je velmi infantilní (jako u Lukáše) a svou něžností pro mláďata připomíná i Vaška: P. měl v 6. r. jediný s Lukášem ještě tamagoči, má rád film o pokémonech. Když měl sám zvířata, morče, dostal prý alergii (na srst - přesto se máma bojí dovolit mu třeba i rybičky, které, jak známo, jsou hladké). S Vaškem ho spojují i agresivní sklony, ty ovšem byly u Vaška na vrcholu mnohem dřív (nejvíc vlastně v 1. r.), zatímco u P. se táhnou od 5. r., co sem přišel s výběrovou třídou (ale její intelektuální část nikdy netvořil).

Vůbec nečte, tvrdí, že oni všichni dávají přednost počítačovým hrám.

Kamil S.

V 6. r. chtěl **herec**, **zpěvák** nebo i **fobalista**. V této době už nekamarádil tolik s Vaškem, ale s Tomášem H. - na herce chtěli jít spolu, myslíte si, že k tomu není třeba se učit; největším vzorem jim k tomu byli Suchánek a Genzer v *Tele - tele*, které Kamil

¹⁹ Stejnou konfiguraci jsem zažil kdysi v Zelené škole, kdy Michal B. váhal nad leteckou školou někde v Nitře a kuchařem-číšníkem; také byl silně fixován na matku.

²⁰ Pavel má rád velmi matku, po níž nese jméno za svobodna - má např. strejdu, který se jmenuje stejně jako on. Sestra (poloviční), vlastní matka i nevlastní bratr se jmenují po nevlastním otci „V“. Nevlastní bratr je pokrevně nevlastní úplně: zemřela mu matka při porodu, otec - vdovec V. si pak vzal Pavlovu matku. O svém vlastním otci P. nemluví. S nevlastním bratrem ho kromě společně stráveného dětství pojí tedy i fakt, že oba dva postrádají polovinu svých rodičů.

parodoval - Tomáš H. se ale ve své inhibovanosti neprojevoval vůbec (podle Kamila prý ovšem taky *hrál*, a sice, že je „*dítě*“). Oba dva byli také fotbalisté, i když Kamilova dráha byla chvíli přerývána, Tomášova někdy později, ale možná trvaleji - viz poznatkovou bilanci z 8. r., kdy se chce k fotbalu vrátit, zatímco Kamil už asi úspěšně hraje za jiný oddíl (jezdí na soustředění, třikrát týdně trénink, zatímco na Viktorce se kdysi pohádal).

V 8. r. chce být tedy opět **fotbalistou** („*To je největší věc, co mě baví.*“), ale možná považuje za reálnějšího **cukráře**, což formuluje opět do odlišení se od ostatních, jako vždy všechny svoje projevy: „*No všichni chtěj jít na kuchaře, tak já chci být cukrář*“. Kuchařem téměř vyučeným je i jeho starší bratr. Rozvedený otec, o němž promluvil poprvé, rád hraje fotbal, jinak se žije jako podnikatel v *bonbónech* (souvislost s *cukrářem*?). Maminka je dál pošťačka. Má ještě jednoho, mladšího bratra.

Do školy dojíždí z Nuslí, aby kvůli přestěhování nepřišel o kamarády - přitom se ale bojí surovostí Petra a Pavla, a vlastně nejvíc kamarádí s Honzou Š., k němuž chodí i „*pařit počítač*“. Oba spojuje odmlouvání učitelům a vtípkování, na něž oba doplatí (protože se navíc k tomu neučí): Honza dostane reparát z chemie, který na rozdíl od Veroniky (dostala ho také, ale přes prázdniny se naučila) neudělá; když má Kamil dostat reparáty dva, ukáže se na pedagogické konferenci, že mu pětku dávají celkem 4 nespokojení učitelé (takže bez reparátů, přímo propadá). Kvůli rozbíjení hodin byl Kamil už předtím za trest na výměně na spřátelené škole a když to nepomáhalo, navrhlo vedení matce přeřazení - ta ale statečně a v podstatě moudře odmítla.

Kamil přitom podle mého odhadu nešel ani tak proti učitelům, jako chtěl být vtipný (proto zbožňoval bývalou třídní Š., jež se jeho hříčkám někdy smála). Když jsem mu vytýkal, že u komických textů nemusí dělat nějakou legraci navíc, že je to spíš ke škodě, odvětil: „*Já schválně přeměňuju texty třeba.*“ Měl k tomu díky své velké slovní zásobě (získané podle něj pouze z televize, jinak četl Playboy a Srandokaps) jazykové předpoklady, navíc to cvičil vlastně od 1. třídy a asi i dřív. „Schválně“ je ovšem sporné, protože jeho žertování dělalo dojem nutkavosti.

Ve třídě nebyl holkama považován za seriózního partnera, podobně jako Honza ne. Ten byl snad ze svého vzhledu jako správný puberták zakomplexovaný (jak se stříhat, oblíkat, jak zhubnout a ztratit kulatou tvářičku) dřív než Kamil, který se vytáhl do výšky a začal experimentovat s účesem až od 9. třídy. Zde se mi také chlubil, jak dobré známky má v opakované osmičce (a jak vlastně učitelé neměli pravdu, když ho nechali propadnout). Nabytí puberty s jejími typickými příznaky a výstřelky považuji za příznivé znamení.

Radim S.

Kdysi přemýšlel, že bude **cestovatelem** nebo **fotbalistou**; v 8. r. mámu napadla **hotelová škola**. Fotbal hraje 3x týdně + v sobotu zápas, spolu s ním tam chodí Kamil a Honza. Prospěchově se dost zhoršil (jedna 4, čtyři 3) oproti dřívějším letům, kdy někdy míval vyznamenání a nejlepší vysvědčení mezi kluky po odchodu hvězd v 5.r. (On sám také pochází z výběrové áčka).²¹

Ke známám ho dříve motivovala smlouva s rodiči, kdy dostával za odměnu peníze, za které si kupoval počítačové hry. Teď jakoby mu to všechno stačilo. Už ani jeho ziskuchtivost a požitkářství, které byly až protivné, nejsou dost aktivizující. Podobnou lenost

²¹ Znamky všech se asi dost zhoršily. Nejen kvůli novému fyzikáři, který je chtěl přinutit k učení a nasázel jim v pololetí pětky, ale i kvůli chemikářce, která, spatřivši fyzikářův úspěch, jednala stejně. Jako by měli teď na starosti úplně něco jiného než známky, a to paradoxně v době, kdy na nich kvůli profi-volbě začalo záležet.

vyjadřuje i ohledně povolání: „*Něco, co moc nenamáhá.*“ Teď peníze získává tak, že šetří peníze na svačiny nebo půjčuje rodičům na úrok, moc se mu pracovat nechce.

Počítačové hry má ale dál rád, také filmy (byl 3 x na Pánovi prstenů), v televizi kdyby mu mělo něco uniknout, tak si to nahraje. V životě prý nepřečetl jedinou knížku. Je dobré, že ho baví aspoň fotbal.

I když judista (bývalý?) jako Honza, stejně jako on si stěžuje na Petra a na jeho surovosti; sebeobranu neorganizuje, protože se prý bojí ostatních cikánů z jiných tříd. S Honzou kamarádí a s Vaškem K. také, i když ti dva se vzájemně stále nesnášejí.

Psychosexuálně je to asi uspokojivý puberták, který se zajímá o holky: po Vaškově prvním rozchodu s Míšou N. s ní několik měsíců chodil, v 9. r. se veřejně líbal s Pavlou ve třídě celé dlouhé minuty; ostatní už to nereagovali, jen já jsem byl nervózní a nevěděl, co mám dělat. Aha, pochopili, že se divím. Míša N. mi vysvětlila, že jazyk je nejohlednější sval; ostatní, že tato dvojice se usmíruje.

Linda S.

V 6. r. přemýšlela stát se **doktorkou**, navzdory velké oblibě pejsků nikoli veterinářkou, protože pejska by nemohla nikdy operovat; v 8 r. neví, a je z toho nervózní, že neví, když se jí lidé ptají; kdosi jí řekl, že má „*šilenou mimiku*“, tak se vrátila ke snu být **herečkou** (kdysi chodila půl roku do dramatického kroužku), na gymnázium se jí asi moc nechce, možná na **ekonomku**.

L. je jedináček, otec je undergroundový hudebník, hrál i s Mejlou Hlavsou, ale v 6. r. současně pracoval v nějaké prodejně na protetické potřeby, asi aby se uživil - právě z jeho strany jsou příbuzní doktoři a sestřičky. L. si plete jeho věk: v 6. r. udává, že je mu 42 (matce keramičce 31), v 8.r., že je mu 36 (?). Otcí prý záleží: na *jeho* ženský (je to podle L. „velitelka“), pak na *jeho* kapele, pak teprve na L. a na mámě. Máme si na rozdíl od otce nového partnera nepořídila, Linda si myslí, že kvůli ní, aby jí tím nezatěžovala.

L. milovala dříve psy tak, že jí nestačil ten vlastní (Kira pro ni byla *ségra*, papoušek Pepík *brácha*), ale musela se muchlovat se všemi, co potkávala na dlouhé cestě do školy: jezdila brzy ráno podivně z Nuslí, pak ještě na Florenc naproti Kristýně (nejlepší kamarádka ale byla Pavla, s níž si zapisovaly jména psů a přemýšlely o „seznamce“, o jejich zpárování). Hledala tak Bena, malé štěně, syna Kiry, co kdysi prodali a který jako nejslabší snad jediný unikl kupírování? Dělal dojem, že je zcela opuštěná (být u matky v keramické dílně ji nebavilo, širší rodina s babičkami zde na rozdíl od mnoha žižkovských dětí nijak nevystupovala). Někdy chodila mezi barákama s prázdným foťákem.

V 9. r. píše sloh o tom, jak se vrhla na jednoho pejska, ale ten jí odpověděl zabíjácky. Zní to skoro jako tzv. krycí vzpomínka, která uzavírá se poselstvím páníčkům psů, aby se už od ní nebáli „nepříjemné náklonnosti“. Není uvedeno, kdy se událost odehrála: je to nový zlom nebo historka z dětství?

L. vždy komunikovala tak, že poměrně zbrkle a otevřeně něco řekla, ale stačilo, abych se zeptal, co říká (špatně jsem slyšel, nebyla to implicitní kritika) a hned se stáhla a odmávala to. Vůbec si vždy myslela, že ona má ostatní raději než oni ji, že je odmítána a svoji náklonnost nebo zájem projevuje nevhodně. Byla dlouho zamilovaná do Petra, který ji opustil. Mezitím asi získala špatnou pověst, že mu možná dovolila moc (a kdosi snad řekl: *Běž za L., ta tě to naučí.*). Když zástupkyně matku vyzvala, ať dává na dceru větší pozor (vyplýnulo, že parta ve třídě asi nějak pije apod.), L. se rozzlobila: patří k těm holkám, které nejbouřlivěji učitelkám odmítají právo vyjadřovat se k jejich soukromému životu. Osobní pohovor s ní měla v 9. r. výchovná poradkyně, která jí řekla, ať se nechová jako hulvát, že to není norma,

kluci na to nepoletí, bude je to odpuzovat; že rodiče ji moc chtěli, ale teď že o ní už nic nevědí, že ona má vlastní život (to bylo asi vtipné obrácení toho, že *rodiče* mají vlastní život, asi v odpověď na Lindiny stížnosti, jak ji všichni zklamali, rodiče i učitelé - nechtěla mluvit o profi-volbě, protože chce zůstat ve třídě s dětma, co jsou její kamarádi.)

L. žije s nevědomím, které je hodně naživo, kde jakoby sociální sublimace a inhibice nestačily pojmout a vyjádřit konflikt.

Václav S.

přišel do třídy až v polovině 7. r. Přemýšlel prý dřív o stát se **kuchařem**, v 8. r. **malířem pokojů**. Přesvědčoval jsme ho ale na základě výsledků v Amthauerovi, že by mohl zkusit nějaký techničtější obor, případně průmyslovku, protože exceloval jak v tzv. numerických řadách, tak v plošné a a v prostorové představivosti - poté mi sdělil, že je fanouškem a vynálezcem her stolních deskových a her knižních a že dělá též adaptace her počítačových do pomalejších a papírovějších forem, což je koníček a práce, nároková si právě ony substesty.

Na škole pracuje jeho teta, mladší sestra matky, která mým tvrzením o synovcově nadání nevěřila, chlapec si to prý vymyslí a jak se chlubí podporou matky v patentovém řízení (Václav údajně vymyslel postup tahání karet s instrukcemi z balíčku), je jen obrana - měl by se co nejdřív ze zanedbané a zanedbávající rodiny dostat.

Václav opravdu nevyhlíží tipťop, ale spíše nemoderně (jako lidé z vesnic kolem Prahy) v oblékání, účesu, brýlích. Je starší než spolužáci a školu vyjde v 18 letech. Přitom je poměrně subtilní, takže se mu hodí ochrana silného Zdeňka J. Škola už ho moc nebaví, přesto zde občas projeví určitou zdrženlivost či zralost; intelektuálně je s to použít někdy jiných, jako by vědomějších operací než ostatní (zkušenost z administrování Termána). Možná ho ale bouřka puberty zatím obcházela nebo si ji nemohl dovolit, a nastupuje až teď (viz poznatkovou bilanci, poměrně infantilní). O dívky se nezajímá, ani ony o něj.

I kdyby byly některé body z jeho vyprávění o hrách přehnané, není sporu, že má tuto doménu úžasně analyzovanou a že je v ní velkým expertem: byl s to mi na místě kreslit schémata her, používal slang, vysvětloval rozdíly, když jsem nechápal. Hlavně na pomůcky ke hrám (dělá na nich už 4 roky) si vydělává brigádami jako doplňování zboží nebo lepení plakátů.

Byla by škoda, kdyby se jeho nesporný talent nemohl projevit přímo profesionálně a zůstalo jen u příležitostného koníčka, ale slabé faktory jako verbální složka, celková informovanost a zběhlost tomuto nejspřávnějšímu vyústění možná zabrání (v tomto ohledu má podceňující, byť nápomocná teta pravdu).

Honza Š.

Nechce jít na střední školu, že by se tam nedostal; měl jít na **kuchaře** s podmínkou, že nebude mít čtyřky, ale pak dostal reparát z chemie, neudělal ho (vůbec se prý nenaučil) a propadl spolu s Kamilem. Zná několik receptů.²²

Třída se odchodem těchto dvou vtipálků zklidnila - ostatně tlak na jejich odchod existoval. U Honzy se např. přemýšlelo, jestli je v nějaké psychologické nebo psychiatrické

²² Tato volba není u kluků vůbec vzácná. Jednak kuchaření přece jen nějakou praktickou dovednost představuje, jednak ji řada kluků, co má dobrý vztah k maminkám, pěstuje raději než technické práce, kde by ně otcové mohli řvát, že to dělají blbě.

pěči, ale v zásadě se jeho stav nijak nezhoršoval: spíš jeho chování víc vadilo.²³ Jeho vtipkování a potřeba posledního slova byly sice dál až téměř nutkavé; také hyperaktivita byla tak mocná, že během testování v 7. r. se u Termána vlastně vyčerpal v prvních částech testu, u skupinové administrace Amthauera jsem ho musel s Kamilem poslat na chodbu, rozbíjel průběh. (Což byl postup, který volili také někteří učitelé - bez publika na chodbě vždy začal prosit o svolení k návratu.)

Ale v zásadě se v jeho životě objevily spíše pozitivní věci: už se přestal se zbytkem třídy pronásledovat, byť s Vaškem se dál neměli rádi a trpěl, jako většina ostatních, pubertálními násilnostmi Petra a Pavla; chodil hrát pravidelně fotbal a sblížil se tak víc s Radimem a Kamilem, které považuje za dobré kamarády; začal se zajímat o holky a pracovat na tom, aby se jim líbil (nevečeří a cvičí) - i když u holek zatím není úspěšný²⁴ (diví se, že donchuanovi Petrovi líbí vždycky ta samá) a jeho komplex z toho, jak vypadá, je příliš depreciativní (má pocit, že má „*blbej, dementní ksicht*“ - má takové švejkovské, naducané tváře). Už fakt, že začal konečně vypadat jako zasažený pubertálními starostmi, vypadá výborně ve srovnání s jeho předchozí, jako kdyby věčně trvajícím „infantilitou“ či „perverzností“.

Je vlastně jedináček, má dvě nevlastní dospělé sestry z otcova prvního manželství. Otec (52 let, *instalatér a elektronickéj techník. A dost dobrej.*) má v okolí pověst mírně akcentované osoby (vyprávění Lindy U. z jejich krámu), maminka (40) je úřednice. Zdá se, že s ní H. drží, že probírají svoje diety a redukční cvičení... Na otci se mu nelíbí, že kouří, nesnáší to ani u svého současného idolu, u Kristýny.

Měsíčně dostává 500 Kč, které investuje hlavně do kreditu na mobil a do počítačových her.

Jeho originálním koníčkem jsou luky a kuše. S lukem střílí, dokud se mu neseschne, pak si udělá nový.

PŘÍPRAVA PROFI-VOLBY (NYNÍ VS. PŘED DESETI LETY)

Profi-volba a naše možnosti jejího historického srovnání

Profi-volba je událostí, která v sobě shromažďuje, jako Novalis - Auden - Klusákovo „tělo řeky“, přítoky a souběhy mnoha druhů: infantilní, někdy zděděné koničky (sublimace a perverze); touhu potvrdit nebo přerušit rodinnou tradici; můj postoj k rodičům a jejich postoj ke mě; nadání či schopnost k nějaké činnosti; sociální ambice; odhodlání až oběti pro zlepšení si známek nebo *laissez-faire*; dilema, zda jít na novou školu se známou osobou - i když by se mi zaměření nehodilo; odvahu zkusit něco, co mě fascinuje - nebo se raději držet při zemi...

Podobně jako volba partnera představuje tedy volba povolání (další dráhy) komplexní symbolickou výpověď o identitě a identifikacích dané osoby.

Srovnání 1991-2 vs. 2002-3 přitom nelze vést jako komparaci jedné epochy s jinou, protože rozdílných parametrů mezi 7. - 8. třídou tzv. Zelené školy²⁵ a aktuální 8. - 9. třídou

²³ Ukázalo se, že je v péči analyticky zaměřeného psychiatra.

²⁴ Ale pro své chování a pověst komika - vzhled je naprosto v pořádku, byť mu možná chybí frajerskost.

²⁵ Viz první publikaci Pražské skupiny „*Co se v mládí naučíš...*“, zejména kapitolu „*Dělat sám svoje*“: *profi-volba z hlediska identity*.

školy Hnědé je příliš (už jen např. jiný třídní učitel) na to, aby je bylo možné připsat na vrub historie. Jediné, co se dá proto dělat, je popsat *dvě konkrétní konfigurace profi-volby* s tím, že možná některé ze zmíněných bodů pocházejí opravdu ze společenské změny. Což ostatně čtenář určí - v řadě případů - sám: např. fakt, že Hnědá třída už není tak ambiciózní a intelektuální jako byla Zelená, vyplývá mj. z toho, že nejlepší žáci odešli už v 5. třídě na „dlouhá“ gymnázia, v r. 1992 (resp. 1992 minus 3 roky, tedy v r. 1989) ještě neexistující; podobně mohl mít tehdejší třídní učitel, muž, ambiciózní a žárlivý, ale skvěle motivující „dědeček“ se „svými“ dětmi velké plány (řekl jim, když je přebíral, že jeho třída byla vždycky nejlepší na škole - čehož se lekly, ale pak to zkusily), rozdělit je na Studenty a Nestudenty a drezírovat ke zkouškám (to lze opět snáze, když je aspoň část třídy zaměřená na gymnázia a na VŠ).

K těmto konfiguracím profi-volby je ovšem předložený text pouze *draftem*.

Profi-volba: hrubá data

Před samým uvažováním okolností a souvislostí nejprve jednoduchá data o profi-volbě, jak ji děti v obou dobách zodpovídaly v tzv. Sociologickém dotazníku²⁶, a to zejména ve 2 otázkách, kam by si chtěl přál podat přihlášku žák, kam by si to představovali jeho rodiče a jaká je mezi nimi míra shody (č. 42, 41a 40 dotazníku). V r. 1991 byla dotazník administrován na konci 7. r., v r. 2002 kolem Vánoc: do podání přihlášky zbývalo tedy mnohem méně času (asi 2 měsíce).

Hnědá třída (2002)

<i>Jméno</i>	<i>Přání žáka</i>	<i>Představa rodičů</i>	<i>Shoda</i>
Lenka B.	<i>starožitník</i>	<i>starožitník</i>	částečná
Lucka F.	<i>zlatník - propagační grafika</i>	<i>zlatník (uměleckořemeslné uč.)</i>	ano
Míša B.	<i>cukrářka</i>	<i>administrativní pracovnice</i>	neshoda
Veronika H.	<i>cukrářka</i>	<i>servírka</i>	neshoda ²⁷
Petr H.	<i>Střední policejní nebo neco s maturitou</i>	<i>idem</i>	částečná
Tomáš H.	<i>elektrotechnik - nemůžu²⁸</i>	<i>nevím</i>	částečná
Kristýna Ch.	<i>obchodní akademie</i>	<i>obchodní akademie</i>	částečná ²⁹
Pavla J.	<i>obchodní akademie</i>	<i>obchodní akademie</i>	ano
Simona J.	<i>střední obc. akademie, poté VŠ - právnická</i>	<i>Gymnázium, poté VŠ</i>	částečná
Linda J.	<i>umělecká škola designu, S.R.O.</i>	<i>idem</i>	ano
	<i>Modní návrhářka</i>		
Vašek K.	<i>Asi na Střední Elektrotechnickou, počítačové systémy nebo automatizační technologie</i>	<i>neuveďl</i>	částečná
Adélka K.	<i>SUPŠ textilních řemesel</i>	<i>idem</i>	ano
Lukáš L.	<i>V úžlabině³⁰</i>	<i>idem</i>	ano
Míša N.	<i>Obchodní akademie</i>	<i>S mámou jsme se shodli na Obchodní akademii</i>	částečně
Karolína P.	<i>nevím</i>	<i>Ještě nevíme, ale chodíme se</i>	nevím

²⁶ Zkonstruovali ho v r. 1991 D. Holda a Z. Čermákova, v „*Mládí*“ ho interpretoval a pro potřeby longitudinálu aktualizoval M. Rendl.

²⁷ Veronika a Míša zde drží patrně svůj slib jít na cukrářku spolu.

²⁸ Nejasné „nemůžu“- asi kvůli známkám.

²⁹ Možná jde o neshodu s ubytováním, zmíněnou v rozhovoru (kdyby Kristýna chodila do školy mimo Prahu, měla by podle rodičů bydlet na intru).

³⁰ Střední elektrotechnická škola: jako u Vaška.

David P.	<i>počítačové systémy</i>	idem	<i>dívat na školy nebo učiliště</i>	ano
Pavel R.	<i>asi na kuchaře nebo automechanik</i>		<i>střední škola</i>	ne
Eliška S.	<i>obchodní akademie</i>	idem		ano
Radim S.	<i>to bohužel ještě nevím</i>		<i>na hotelovku</i>	částečná
Linda S.	<i>na lehčí s maturitou</i>		<i>to přesně ještě nevím</i>	ne
			<i>asi na inženýra</i>	
Václav S.	<i>malíř interiérů</i>		<i>na vysokou!</i>	částečná
Kamil S. (8.r., propadl)	<i>FAMU³¹</i>		<i>nevím</i>	nevím

Zelená třída (1991)

Připravování jako **Studenti**

Andrea A.	<i>gymnázium</i>	idem		částečná, nechtěli z ní lékařku
Zuzana C.	<i>obchodní akademie</i>	idem		ano
Daniela H.	<i>gymnázium</i>	idem		ano
Jan H.	<i>Gymnázium, Ekonomická šk.</i>	idem		ano
Lenka H.	<i>na obchodní akademii</i>	idem		částečná
Vašek J.	<i>prům. škola</i>		<i>gymnázium, prům. škola</i>	částečná
Tomáš J.	<i>gymnázium</i>	idem		ano
Tomáš K.	<i>střední potravinářská</i>	<i>gympl</i>		ne
Josef K.	<i>na strojní prům.</i>		<i>střední škola</i>	ano
Martina K.	<i>Na Ev. akademii</i>		<i>Na Evangelickou akademii</i>	částečně
			<i>podle otce – FAMU – filmová produkční jen s jedním rodičem</i>	-
Markéta K.	<i>ještě nevím</i>		<i>na hotelovou školu</i>	nevím
Martin R.	<i>ekonomická</i>	idem		ano
Martina V.	<i>konzervatoř</i>	idem		ano
Petr V.	<i>elektr. prům.</i>		<i>elektrotechnickou průmyslovku, ekonomická</i>	částečná
Vladka Z.	<i>švadlena³²</i>	idem		ano

Připravování jako **Nestudenti**

Michal B.	<i>na automechanika</i>		<i>kuchař, číšník</i>	částečná
Petra D.	<i>chtěla bych do 9.tř.a pak do cirkusu</i>		<i>taky do 9. tř.</i>	nevím
Petr F.	<i>nevím</i>		<i>ještě nevím ale asi na automechanika</i>	nevím
Martina K.	<i>obor kadeřnictví</i>	idem		ano
Ivana K.	<i>na hotelovou školu</i>	idem		ano
Radek K.	<i>řezník</i>		<i>kuchař, truhlář, řezník</i>	částečná
Pavel L.	<i>41 (=automechanik)</i>		<i>automechanik, kuchař, číšník, řezník</i>	nevím
Jarka L.	<i>na střední pedagogickou</i>	idem		nevím
Vlád'a M.	<i>elektromechanik (profese, kam se dostal – dotazník nemáme)</i>			
David N.	<i>automechanik (profese, kam se dostal - dotazník nemáme)</i>			
Standa N.	<i>řezník</i>	idem		nevím
Vanda R.	<i>zatím nevím</i>		<i>zatím se o tom dohadujeme</i>	částečně
Honza S.	<i>nevím asi pudu do 9. třídy</i>	<i>nevím</i>		ne
Ondřej S.	<i>Poligrafie</i>		<i>nevedl</i>	ano
Martin Š.	<i>kuchař číšník</i>		<i>kuchař číšník, automechanik</i>	ano
Petr Š.	<i>zedník, obraběč kovů</i>	idem		ano

³¹ Že by jeho dávné přání být herec? Ale zřejmě netuší, že FAMU není střední školou.

³² Vladka se u studentů ocitla spíše náhodou a navzdory tomu, že tuto ambici odmítala (ale neměla špatný prospěch a byla inteligentní).

Zdeňka Š.	<i>na čalounici</i>	idem	nevím
Honzík Š.	<i>Řezník uzenář</i>	idem	částečně

Několik interpretačních poznámek

po hrubých datech vychází jak z nich, tak z rozhovorů a další pramenů:

- mezi 6. r. a 8.r., dál mezi 8. a 9. r. v Hnědé třídě došlo u řady dětí k výraznému posunu: několik děvčat vzdalo příliš nóbl (?) představu žít se krásou a současně gramotností - místo *sekretářek* teď chtějí být *cukrářky*; další změny nastaly u náhodných představ (Davidův *zahradník* přešel v *počítačové systémy* na elektrotechnické škole) a u pubertálních, Oidipa reprodukcí orientací (zejména téma zvířat: u Míši N. jako přechod ze *zemědělkyně v Havlíčkově Brodě* na *obchodní akademii* pravděpodobně *v Praze*; též Adélka opustila představu *asistentky u veterináře*; téma malých dětí: kdysi Kristýna do *mateřské školky*; dál erotické téma tělesných doteků „vocamad' po camcad“ - *masérka* Pavly);
- vydržely jednak relativně konvenční volby (obchodní akademie, počítače), jednak nikoli pubertální, na připravovaný sexuální život reagující sublimace, ale ty koníčky, které pocházejí z dřívějších, často nad školou procvičovaných zdrojů: sem patří Kamilovo *herectví*, které se vleče jako exhibicionistické vtipkování od 1. třídy, soukromá příprava na výtvarnou uměleckou dráhu u Lindy, počítače Lukáše L., částečně Vaška, méně už Davida; i *malíř interiérů* Václava S. má svůj základ přinejmenším v jeho geometrickém nadání; zajímavě zní též *starožitník* Lenky (ale motivaci neznáme); do mimo školu připravovaných, vyjadřujících většinou spolehnutí na matku a snahu vyhnout se intervencím otce patří též *kuchaři* u kluků (pokud otec není kuchař, což nebyl případ);
- k podobnému zrealnění (? -co to ještě znamená...) docházelo kdysi i v Zelené třídě: také postupem doby mizely *masérky*, *kosmetičky* (původní přání Daniely H.) a *servírky* (Ivana K.) s jejich sublimací erotiky, částečně zájem o *malé děti* a o *zvířata* (rodiče rozmluvili Lence H. *zvěrolékařku*), i zájem o *smrt* a *nápravu* (např. Andrea se šla podívat do nemocnice za kamarádkou a *lékařku* vzdala);
- na druhé straně se zdá, že v 8. r. se v Zelené třídě ještě nestačilo (někdy asi naštěstí) zrealnit tak velký počet voleb jako v 9.r. třídy Hnědé, a tak je zde soupis povolání a škol pestřejší a vlastně originálnější, ať už jde o sublimace „pravé“ nebo „přechodné“, jak jsem je rozlišil výše. Setkáváme se s dráhou v *cirkusu* (zde jde ovšem o roky chystané dědictví, nikoli o vlastní divoký plán úniku), s *potravinářskou školou* s hezkým plánem na renovaci pivovaru s návratem do rodné obce (po dlouhém vyjednávání s rodiči - Tomáš K. chtěl být původně *cukrář*, po jakési epifanii v perníčků ve výloze během jednoho nedělního odpoledne v dětství); s originální *čalounicí*, se *švadlenou* (příprava vlastním učením doma), s *holičkou* (stejně jako švadlena tradiční povolání, které v Hnědé třídě kupodivu žádná dívka netouží dělat), s *knihařem* (viz Ondřeje, dědictví po matce), s několika *automechaniky* (opět tradiční, dříve nesmírně žádané a typicky klukovské, koumácké i rentabilní povolání, blízké dětským koníčkům) i s několika *řezníky* (sublimujícími sadismus; zejména podivuhodně u Honzika Š., na jedné straně v kuchařské rodině přijímajícího dědictví, na straně druhé prosazujícího svou drobnou postavu a zdravotní omezení proti nedoporučení omezené lékařky);
- že narostl počet zájemců o práci s počítačem, o tuto moderní gramotnost, je asi dobře, protože ta díky své univerzálnosti může vybalancovat některé nevhodné, náhodné specifické volby (David *zahradníkem*);

- jako by profi-volba pro mladší děti ze Zelené třídy byla ještě dostatečnou možností symbolizace (obecně jako sebevýrazu, projekce), zatímco pro některé děti z Hnědé třídy už nestačí: jsou dál ve vstupu do sexuálního života a v definování své pozice ve vrstevnické kultuře, tráví svůj čas scházením se v partách a vůči rodičům jsou v konfliktech, které mají někdy ne už latentní, ale otevřený, patentní charakter: např. někteří přemýšlejí, jak se ztratit z domu (Petr od nadávání otce, Veronika od komandování babičky); na konec školy a ztrátu kamarádů se neodvažují pomyslet; dříve by naopak odpověď Radima nebo Lindy S., pár měsíců před přijímačkami, byla nemyslitelná;
- motivace mých dětí k učení a známám je nulová, což se přenáší i na učitele, kteří to s nimi vzdávají; v Zelené třídě si mnohé děti hlídaly prospěch způsobem až obsedantním (jak je možné si známku opravit, dát pozor, aby učitel opravu zapsal opravdu pod matematiku, a ne pod fyziku, kterou učil také, apod.), několik jich mělo samé jedničky a jezdili na přípravu do škol, kam se chtěli dostat; učitelé na základní škole je zas cvičili v přijímačkách nanečisto³³;
- ona příprava na přijímačky sama vedla často k zaujetí pro nějakou látku i u Nestudentů; přesto si učitel ze staré gardy stěžoval, že po vykonaných zkouškách motivace upadá a že by těch několik měsíců mělo být korunováno opět zavedenými školními akademiemi; nyní lze s trochou přehánění říci, že škola končí 5. ročníkem a odchodem génů na dlouhá gymnázia, že se tedy zbylé děti neučí ne několik měsíců, ale několik let, během nichž pracují pouze a přímým způsobem (bez průchodu přes školní látku) na svém dospívání, zejména na iniciaci do zakázaných a lákavých věcí; i umění učit se je proto zdá se menší;
- tuto iniciaci považují děti za svoji vlastní a nechtějí, aby jim do ní někdo vstupoval: škola tak nemá co mluvit do stále většího okruhu věcí (zminěný učitel „dědeček“ ještě klukům napravoval účesy a holkám lakování nehtů);
- v obojím případě, v Zelené i v Hnědé škole se zdá, že představa, v čem která profese spočívá, nebyla možná dostatečná (asi jako když se někdo hlásí k nám na psychologii a pak zjistí, že ta akademická spočívá v psaní) - na druhé straně některé produkty včetně jejich potenciálně odstrašujících podmínek jsou naprosto zřetelné a tato námitka se někdy přehání (např. každý ví, že když bude chtít být řezník, tak se krvi nevyhne); obava dětí často směřuje spíše k tomu, s kým cizím a nebezpečným se tam setkají (těžko posoudit, zda nyní víc než dřív);
- mobilizace rodičů (viz pojem Štech a Viktorové) je v Hnědé třídě v průměru menší a stejně tak i *dědění* profese nebo dokonce školy a učiliště než v Zelené třídě;
- samo *dědění* bylo sporným momentem: na jedné straně patrně představovalo možnost (ovšem zbytečně předčasně) integrovat svou vlastní historii a prehistorii, na straně druhé bylo krokem příliš opatrným, ba zpětným, vytvořením ochranné vrstvy před velkým světem a omezením se v možnostech za cenu pofidérního bezpečí;
- zejména otcové vystoupili po mlčení ohledně školy na tribunu a chtěli dětem radit, zařizovat jim protekci, brát je k sobě zejména v narcistické snaze, aby synové pokračovali jejich dílo: zde docházelo k řadě zajímavých negociací (např. jak syn nakonec firmu zdědí a táta už bude jen poradce z dálky apod.); pro některé děti to bylo výhodnější i za rizika, že budou pod

³³ Je otázkou, nakolik žáci a jejich rodiče znají parametry vstupu do středního školství. Situace je přitom zhruba následující (dle odhadu I. Viktorové): soukromé školství i rozšíření státních škol přispělo k tomu, že v principu je možné oblast, kterou si žák vybere, nějakým způsobem studovat nebo se vyučit (možnost zvolit pro určitou profesi např. střední školu nebo učiliště už částečně existovala dříve); některá učiliště, zejména elektrotechnická, „počítačová“ jsou přitom výběrovější než střední školy (analogické platí i pro tzv. hotelovou školu: byť některé stejné profese jako ona zabezpečují i učiliště, sama je téměř nedostupnější než gymnázia); žáky si vybírají si a často za pomoci vlastních přijímacích zkoušek zejména gymnázia a některé obchodní akademie; na řadu středních škol je možné dostat se i se špatnými známkami (trojky, když nejsou z profilujícího předmětu), během studia pak zas ovšem nastává neúprosná selekce (na rozdíl od gymnázií).

knoutou, než strach z cizího šéfa, který jim bude nadávat - možná ale někteří kluci raději naopak raději volili opačné profese, kde otec nebyl kompetentní, tedy raději kuchaře než automechanika (tato zvláštní alternativa existovala, patrně vyjadřujíc rodičovský pár otec - matka);

- věc se komplikovala faktorem *soukromého*³⁴: to znamenalo být buď u soukromníka, představa, s níž se naivně pojilo cosi jako mít svého kmotra, druhého tátu, který mě - na rozdíl od nějakého anonymního učiliště nebo cizího bossa - nezmasakruje; nebo jít k soukromé tátově firmě; u obojího ale s tím, že, když teď strpím někoho nad sebou ještě mít (kdo mě bude štítat, ale i chránit), pak nakonec nebudu mít nad sebou nikoho a budu sám vlastním šéfem - vlastně tedy šlo nakonec o desidentifikační sen, o utopii nezávislosti, souboje jen se sebou rovnými, stejně starými, který se ovšem jakoby odkládal až na větší, tu pravou dospělost (byla to tedy doslovná, patrně ne moc šťastná repríza Oidipa, protože hrozilo, že se po ní neunikne do velké základní školy, ale spadne do péče rodiče);

- V Hnědé škole se zdá být silnější vliv matek než otců, kteří buď chybí nebo jsou někdy mladší a někdy s nižším vzděláním (tato konfigurace nechyběla ani v Zelené škole, ale nebyla tak častá);

- v současné době funguje *to soukromé* pro většinu dětí a jejich rodičů jako privátní, zvláštní sektor, kde je možné dělat přitažlivou práci bez odpovídajícího diplomu, na základě téměř řemeslné a tacitní schopnosti či talentu právě v ní a ne ve všech zbytečnostech formálního vzdělání, školního čtení a psaní, které je s diplomem spojené; současně se ale ví, že je to sektor omezený. V rovině soukromého *školství* se pak už automaticky nepočítá, že je lepší; a ví se, že je drahé;

- bohužel mi chybí přesnější představa, zda je bezstarostnost „mých“ dětí oprávněná v tom smyslu, že někam se díky právě soukromým školám dostanou a ne moc daleko od svého přání a zda ony samy to přesně vědí; nicméně se zdá, že samet středních vzdělávacích institucí po přijetí zhrubne a že po Praze chodí mládež mimo školu, která se mění v nezaměstnané. Také se po roce dostávají do ředitelen základních škol vyhození žáci a žádají, aby jim škola na novou přihlášku potvrdila prospěch.

³⁴ Viz název mé první práce na toto téma, převzatý z řeči jednoho žáka: „*Dělat sám svoje*“: *profi-volba z hlediska identity*.